

Šis dokuments ir tikai informatīvs, un tam nav juridiska spēka. Eiropas Savienības iestādes neatbild par tā saturu. Attiecīgo tiesību aktu un to preambulu autentiskās versijas ir publicētas Eiropas Savienības “Oficiālajā Vēstnesī” un ir pieejamas datubāzē “Eur-Lex”. Šie oficiāli spēkā esošie dokumenti ir tieši pieejami, noklikšķinot uz šajā dokumentā iegultajām saitēm

► B **EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2010/63/ES**
(2010. gada 22. septembris)
par zinātniskiem mērķiem izmantojamo dzīvnieku aizsardzību
(Dokuments attiecas uz EEZ)
(OV L 276, 20.10.2010., 33. lpp.)

Grozīta ar:

Oficiālais Vēstnesis			
	Nr.	Lappuse	Datums
► <u>M1</u>	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1010 (2019. gada 5. jūnijs)	L 170 115	25.6.2019.

Labota ar:

- C1** Kļūdu labojums, OV L 15, 22.1.2016., 71. lpp. (2010/63/ES)
► C2 Kļūdu labojums, OV L 182, 7.7.2016., 58. lpp. (2010/63/ES)

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2010/63/ES

(2010. gada 22. septembris)

par zinātniskiem mērķiem izmantojamo dzīvnieku aizsardzību

(Dokuments attiecas uz EEZ)

I NODAĻA

VISPĀRĪGI NOTEIKUMI

1. pants

Priekšmets un darbības joma

1. Ar šo direktīvu nosaka pasākumus tādu dzīvnieku aizsardzībai, kurus izmanto zinātnes vai izglītības vajadzībām.

Tādēļ ar to paredz noteikumus:

- a) par to, kā aizstāt un samazināt dzīvnieku izmantošanu procedūrās un kā pilnveidot procedūrās izmantoto dzīvnieku audzēšanu, turēšanu, kopšanu un izmantošanu;
- b) par dzīvnieku izcelsmi, audzēšanu, iezīmēšanu, kopšanu un turēšanu un nogalināšanu;
- c) par audzētāju, piegādātāju un izmantotāju darbībām;
- d) par tādu projektu izvērtēšanu un atļaušanu, kas saistīti ar dzīvnieku izmantošanu procedūrās.

2. Šī direktīva attiecas uz gadījumiem, kad dzīvniekus izmanto vai paredz izmantot procedūrās vai kad tos īpaši audzē, lai to orgānus vai audus varētu izmantot zinātniskiem mērķiem.

Šo direktīvu piemēro, līdz šā punkta pirmajā daļā minētie dzīvnieki ir nogalināti, izmitināti jaunā mājvietā, palaisti brīvībā piemērotā dzīvotnē vai atdoti atpakaļ sugai atbilstošā audzēšanas sistēmā.

Sāpju, ciešanu, diskomforta vai ilgstoša kaitējuma likvidēšana, sekmīgi izmantojot anestēziju, atsāpināšanu vai citas metodes, nenozīmē, ka uz dzīvnieku izmantošanu procedūrās neattiecas šīs direktīvas darbības joma.

3. Šī direktīva attiecas uz šādiem dzīvniekiem:

- a) dzīvi mugurkaulnieki, kas nav cilvēki, tostarp:
 - i) kāpurveidīgās formas, kas barojas patstāvīgi; un
 - ii) zīdītāju augļa formas to normālas attīstības pēdējā trešdaļā;
- b) dzīvi galvkāji.

4. Šī direktīva attiecas uz tādu dzīvnieku izmantošanu procedūrās, kuri nav sasnieguši 3. punkta a) apakšpunktā minēto attīstības stadiju, ja dzīvniekam ļauj nodzīvot ilgāk par šo attīstības stadiju un ja veikto procedūru rezultātā tas var just sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu, kad tas sasniedzis šo attīstības stadiju.

▼B

5. Šo direktīvu nepiemēro šādos gadījumos:
- a) neeksperimentāla lauksaimniecības prakse;
 - b) neeksperimentāla klīniska veterinārijas prakse;
 - c) veterinārijas klīniski izmēģinājumi, kas vajadzīgi, lai piešķirtu veterināro zāļu tirdzniecības atļauju;
 - d) prakse atzītas lopkopības vajadzībām;
 - e) prakse, kuras galvenais mērķis ir dzīvnieku identifikācija;
 - f) prakse, kas nevar izraisīt sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu, kurš līdzinās tam, ko izraisa adatas ievadīšana atbilstīgi labai veterinārijas praksei, vai pārsniedz to.
6. Šo direktīvu piemēro, neskarot Padomes Direktīvu 76/768/EEK (1976. gada 27. jūlijs) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz kosmētikas līdzekļiem ⁽¹⁾.

*2. pants***Stingrāki valstu pasākumi**

1. Ievērojot LESD izklāstītos vispārīgos noteikumus, dalībvalstis var saglabāt noteikumus, kuri ir spēkā 2010. gada 9. novembrī un kuru mērķis ir sniegt dzīvniekiem, uz ko attiecas šī direktīva, plašāku aizsardzību nekā tā, kas ir paredzēta šajā direktīvā.

Dalībvalstis līdz 2013. gada 1. janvārim informē Komisiju par šādiem valsts noteikumiem. Komisija par tiem informē pārējās dalībvalstis.

2. Rīkojoties saskaņā ar 1. punktu, dalībvalsts neaizliedz vai neaizkavē tādu dzīvnieku piegādi vai izmantošanu, kuri citā dalībvalstī audzēti un turēti saskaņā ar šo direktīvu, tāpat kā tā neaizliedz vai neaizkavē tādu produktu laišanu tirgū, kuri izstrādāti, izmantojot minētos dzīvniekus atbilstīgi šai direktīvai.

*3. pants***Definīcijas**

Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

- 1) “procedūra” ir dzīvnieka invazīva vai neinvazīva izmantošana eksperimentālam vai citam zinātniskam mērķim ar zināmu vai nezināmu iznākumu vai izglītības mērķiem, kas var dzīvniekam izraisīt sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu, kurš līdzinās tam, ko izraisa adatas ievadīšana atbilstīgi labai veterinārijas praksei, vai pārsniedz to.

⁽¹⁾ OV L 262, 27.9.1976., 169. lpp. Direktīva pārstrādāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1223/2009 (2009. gada 30. novembris) par kosmētikas līdzekļiem (OV L 342, 22.12.2009., 59. lpp.), ko piemēro no 2013. gada 11. jūlija.

▼B

Tas ietver jebkādas darbības, kuras izraisa vai var izraisīt dzīvnieka piedzimšanu vai izšķilšanos vai jaunas ģenētiski modificētas dzīvnieku līnijas rašanos un uzturēšanu šādos apstākļos, taču neattiecas uz dzīvnieku nogalināšanu tikai tādēļ, lai izmantotu to orgānus vai audus;

- 2) “projekts” ir darba programma, kam ir noteikts zinātnisks mērķis un kas ietver vienu vai vairākas procedūras;
- 3) “iestāde” ir ietaises, ēkas, ēku kopas vai citas telpas un var būt vieta, kas nav pilnīgi iezogota vai apjunta, un pārvietojamās iekārtas;
- 4) “audzētājs” ir fiziska vai juridiska persona, kas audzē I pielikumā minētos dzīvniekus izmantošanai procedūrās vai to audu vai orgānu izmantošanai zinātniskiem mērķiem vai kas galvenokārt šiem mērķiem audzē citus dzīvniekus, gūstot vai negūstot no tā peļņu;
- 5) “piegādātājs” ir fiziska vai juridiska persona, kas nav audzētājs un kas piegādā dzīvniekus izmantošanai procedūrās vai to audu vai orgānu izmantošanai zinātniskiem mērķiem, gūstot vai negūstot no tā peļņu;
- 6) “izmantoātājs” ir fiziska vai juridiska persona, kas izmanto dzīvniekus procedūrās, gūstot vai negūstot no tā peļņu;
- 7) “kompetentā iestāde” ir iestāde vai iestādes vai struktūras, ko dalībvalsts norīko, lai pildītu no šīs direktīvas izrietošos pienākumus.

*4. pants***Aizstāšanas, samazināšanas un pilnveides principi**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka vienmēr, kad vien iespējams, procedūras vietā izmanto zinātniski apmierinošu metodi vai testēšanas stratēģiju, kas nav saistīta ar dzīvnieku izmantošanu.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka līdz minimumam tiek samazināts projektos izmantojamo dzīvnieku skaits, neapdraudot projekta mērķus.
3. Dalībvalstis nodrošina, ka tiek pilnveidota audzēšana, turēšana un kopšana un procedūrās izmantojamās metodes, lai likvidētu vai līdz minimumam samazinātu jebkādas iespējamās sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu dzīvniekiem.
4. Saistībā ar metožu izvēli šo pantu īsteno saskaņā ar 13. pantu.

*5. pants***Procedūru mērķi**

Procedūras var veikt vienīgi šādiem mērķiem:

- a) pamatpētījumi;

▼B

- b) praktiskie vai lietišķie pētījumi ar kādu no šiem mērķiem:
- i) nepieļaut, novērst, diagnosticēt vai ārstēt cilvēka, dzīvnieku vai augu slimības, veselības traucējumus vai citas anomālijas vai to izraisīto ietekmi;
 - ii) novērtēt, noteikt, regulēt vai mainīt cilvēka, dzīvnieku vai augu fizioloģiskos stāvokļus; vai
 - iii) nodrošināt dzīvnieku labturību un uzlabot lauksaimniecības vajadzībām turēto dzīvnieku audzēšanas apstākļus;
- c) jebkuram no b) punktā minētajiem nolūkiem – zāļu, pārtikas un barības un citu vielu vai produktu izstrāde, ražošana vai kvalitātes, efektivitātes un drošības pārbaude;
- d) dabiskās vides aizsardzība cilvēka vai dzīvnieku veselības vai labklājības interesēs;
- e) pētījumi ar mērķi saglabāt sugu;
- f) augstākā izglītība vai apmācība ar mērķi iegūt, uzturēt vai uzlabot arodprasmes;
- g) medicīniskās kriminālistikas izmeklēšana.

*6. pants***Nogalināšanas metodes**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka dzīvniekus nogalina, sagādājot pēc iespējas mazākas sāpes, ciešanas un diskomfortu.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka dzīvniekus nogalina kompetenta persona audzētāja, piegādātāja vai izmantotāja iestādē.

Tomēr laukpētījumos kompetenta persona dzīvnieku var nogalināt ārpus iestādes.

3. Attiecībā uz IV pielikumā iekļautajiem dzīvniekiem izmanto piemērotu nogalināšanas metodi, kā izklāstīts minētajā pielikumā.

4. Kompetentās iestādes var piešķirt atbrīvojumus no 3. punktā minētās prasības:

- a) lai atļautu izmantot citu metodi, ja zinātniskie dati apliecina, ka šī metode uzskatāma vismaz par tikpat humānu; vai
- b) ja zinātnisks pamatojums liecina, ka procedūras mērķi nevar sasniegt, izmantojot IV pielikumā izklāstīto nogalināšanas metodi.

▼B

5. Šā panta 2. un 3. punktu nepiemēro, ja dzīvnieks jānogalina ārkārtas apstākļos dzīvnieka labturības, sabiedrības veselības un sabiedrības drošības aizsardzības, dzīvnieku veselības vai ar vides apsvērumiem saistītu iemeslu dēļ.

II NODAĻA

NOTEIKUMI PAR DAŽU DZĪVNIEKU IZMANTOŠANU PROCEDŪRĀS

7. pants

Apdraudētas sugas

1. To apdraudēto sugu īpatņus, kas uzskaitītas A pielikumā Padomes Regulai (EK) Nr. 338/97 (1996. gada 9. decembris) par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību ⁽¹⁾, un uz ko neattiecas minētās regulas 7. panta 1. punkts, neizmanto procedūrās, izņemot procedūras, kas atbilst šādiem nosacījumiem:

a) procedūras mērķis ir viens no mērķiem, kas ir minēti šīs direktīvas 5. panta b) punkta i) apakšpunktā, c) punktā vai e) punktā; un

b) ir zinātnisks pamatojums tam, ka procedūras mērķi nav iespējams sasniegt, izmantojot tādas sugas, kas nav uzskaitītas minētajā pielikumā.

2. Šā panta 1. punktu nepiemēro primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, sugām.

8. pants

Primāti, kas nav cilvēkveidīgie primāti

1. Ievērojot 2. punktu, primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti, neizmanto procedūrās, izņemot procedūras, kas atbilst šādiem nosacījumiem:

a) procedūras mērķis ir viens no tiem, kas ir minēti:

i) šīs direktīvas 5. panta b) punkta i) apakšpunktā vai c) punktā, un to veic novājinošu vai potenciāli dzīvību apdraudošu cilvēka saslimšanu novēršanai, profilaksei, diagnosticēšanai vai ārstēšanai; vai

ii) 5. panta a) vai e) punktā;

un

b) ir zinātnisks pamatojums tam, ka procedūras mērķi nav iespējams sasniegt, izmantojot citas sugas, nevis primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti.

Šajā direktīvā novājinoša saslimšana ir samazināta personas normālā fiziskā vai psiholoģiskā rīcībspēja.

⁽¹⁾ OV L 61, 3.3.1997., 1. lpp.

▼B

2. Primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti un kas uzskaitīti Regulas (EK) Nr. 338/97 A pielikumā, un uz ko neattiecas minētās regulas 7. panta 1. punkts, neizmanto procedūrās, izņemot procedūras, kas atbilst šādiem nosacījumiem:

a) procedūras mērķis ir viens no tiem, kas ir minēti:

i) šīs direktīvas 5. panta b) punkta i) apakšpunktā vai c) punktā, un to veic novājinošu vai potenciāli dzīvību apdraudošu cilvēka saslimšanu novēršanai, profilaksei, diagnosticēšanai vai ārstēšanai; vai

ii) 5. panta e) punktā;

un

b) ir zinātnisks pamatojums tam, ka procedūras mērķi nav iespējams sasniegt, izmantojot citas sugas, nevis primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti, un izmantojot sugas, kas nav uzskaitītas minētajā pielikumā.

3. Neskarot 1. un 2. punktu, cilvēkveidīgos pērtiņus procedūrās neizmanto, izņemot gadījumus, kad izmanto 55. panta 2. punkta drošības klauzulu.

9. pants

Savvaļā sagūstīti dzīvnieki

1. Savvaļā sagūstītus dzīvniekus procedūrās neizmanto.

2. Kompetentās iestādes var piešķirt atbrīvojumus no 1. punkta, ja ir zinātnisks pamatojums tam, ka procedūras mērķi var sasniegt, vienīgi izmantojot dzīvnieku, kas audzēts izmantošanai procedūrās.

3. Dzīvnieku gūstīšanu savvaļā veic vienīgi kompetentas personas, izmantojot metodes, kas dzīvniekiem nesagādā sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu, no kā iespējams izvairīties.

Ja gūstīšanas laikā vai pēc tam atklājas, ka dzīvnieks ir savainots vai nevesels, to izmeklē veterinārārsts vai cita kompetenta persona, un tiek veikti pasākumi, lai mazinātu dzīvnieka ciešanas. Kompetentās iestādes var piešķirt atbrīvojumus no prasības rīkoties, lai mazinātu dzīvnieka ciešanas, ja pastāv zinātnisks pamatojums.

10. pants

Izmantošanai procedūrās audzēti dzīvnieki

1. Dalībvalstis nodrošina, ka I pielikumā uzskaitīto sugu īpatņus var izmantot procedūrās tikai tad, ja tie ir audzēti izmantošanai procedūrās.

▼B

Tomēr no II pielikumā noteiktās dienas dalībvalstis nodrošina, ka minētajā pielikumā uzskaitītos primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti, var izmantot procedūrās tikai tad, ja tie ir pēcteči nebrīvē audzētiem primātiem vai ja tos ņem no pašzūrošām kolonijām.

Šajā pantā “pašzūroša kolonija” ir tāda kolonija, kurā dzīvniekus audzē tikai kolonijas ietvaros vai izmanto dzīvniekus no citām kolonijām, bet nevis savvaļā sagūstot dzīvniekus, un kurā dzīvnieki tiek turēti tādā veidā, lai nodrošinātu, ka tie ir pieraduši pie cilvēkiem.

Apspriežoties ar dalībvalstīm un ieinteresētajām pusēm, Komisija veic priekšizpēti par šā punkta otrajā daļā noteikto prasību, ietverot arī dzīvnieku veselības un labturības izvērtējumu. Priekšizpētes rezultātus publicē vēlākais 2017. gada 10. novembrī. Minētajiem rezultātiem vajadzības gadījumā pievieno priekšlikumus par grozījumiem II pielikumā.

2. Komisija veic pārskatīšanu attiecībā uz primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, izmantošanu no pašzūrošām kolonijām un, apspriežoties ar dalībvalstīm un ieinteresētajām pusēm, veic pētījumu, lai analizētu, vai praktiski ir iespējams izmantot dzīvniekus tikai no pašzūrošām kolonijām.

Pētījuma rezultātus publicē vēlākais 2022. gada 10. novembrī.

3. Kompetentās iestādes var piešķirt atbīvojumus no 1. punkta, ja tam ir zinātnisks pamatojums.

11. pants

Klaiņojoši un savvaļā mītoši mājdzīvnieku sugu dzīvnieki

1. Klaiņojošus un savvaļā mītošus mājdzīvnieku sugu dzīvniekus procedūrās neizmanto.

2. Kompetentās iestādes var piešķirt atbīvojumus no 1. punkta tikai ar šādiem nosacījumiem:

- a) pastāv būtiska vajadzība pēc pētījumiem par dzīvnieku veselību un labturību vai nopietnu apdraudējumu videi vai cilvēku un dzīvnieku veselībai; un
- b) ir zinātnisks pamatojums tam, ka procedūras mērķi var sasniegt, vienīgi izmantojot klaiņojošu vai savvaļas dzīvnieku.

III NODAĻA

PROCEDŪRAS

12. pants

Procedūras

1. Dalībvalstis nodrošina, ka procedūras tiek veiktas izmantotāja iestādē.

▼B

Kompetentā iestāde var piešķirt atbrīvojumu no šā punkta pirmās daļas, ja tam ir zinātnisks pamatojums.

2. Procedūras drīkst veikt tikai projekta ietvaros.

*13. pants***Metodes izvēle**

1. Neskarot valstu tiesību aktus, ar kuriem aizliedz noteiktus metožu veidus, dalībvalstis nodrošina, ka procedūru neveic, ja vajadzīgo rezultātu iegūšanai Savienības tiesību aktos ir atzīta cita metode vai testēšanas stratēģija, kas nav saistīta ar dzīvju dzīvnieku izmantošanu.

2. Izvēloties starp procedūrām, izvēlas tās, kuras visvairāk atbilst turpmāk norādītajām prasībām:

- a) kurās izmanto minimālu dzīvnieku skaitu;
- b) kurās iesaista dzīvniekus ar zemāko spēju just sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu;
- c) kuras rada vismazākās iespējamās sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu;

un kurām ir vislielākā iespēja nodrošināt apmierinošus rezultātus.

3. Pēc iespējas izvairās no nāves kā procedūras mērķa parametra, un to aizstāj ar agrīniem un humāniem mērķa parametriem. Ja nav iespējams izvairīties no nāves kā mērķa parametra, procedūru plāno tā, lai:

- a) nobeigtos pēc iespējas mazāk dzīvnieku; un
- b) pēc iespējas samazinātu dzīvnieka ciešanu ilgumu un intensitāti un pēc iespējas nodrošinātu nesāpīgu nāvi.

*14. pants***Anestēzija**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka, ja vien tas nav nepiemēroti, procedūru veic ar vispārējo vai vietējo anestēziju un ka izmanto pretsāpju līdzekļus vai citu piemērotu metodi, nodrošinot, ka sāpes, ciešanas un diskomforts tiek samazināti līdz minimumam.

Procedūras, kuras saistītas ar nopietniem ievainojumiem, kas var izraisīt stipras sāpes, nedrīkst veikt bez anestēzijas.

2. Izlemjot par vajadzību lietot anestēziju, ņem vērā to, vai:

- a) ir uzskatāms, ka anestēzija dzīvnieku traumē vairāk nekā pati procedūra; un
- b) anestēzija ir nesavienojama ar izmēģinājuma mērķi.

▼B

3. Dalībvalstis nodrošina, ka bez pietiekamas anestēzijas vai atsāpīnāšanas dzīvniekiem nedod zāles, kas tiem neļauj vai traucē izrādīt sāpes.

Šādos gadījumos sniedz zinātnisku pamatojumu un datus par anestēzijas vai atsāpīnāšanas režīmu.

4. Dzīvniekam, kurš var just sāpes pēc anestēzijas izbeigšanās, lieto profilaktisku vai pēcoperācijas atsāpīnāšanu vai izmanto citu piemērotu sāpju mazināšanas metodi, ja vien tas ir savienojams ar procedūras mērķi.

5. Tiklīdz ir sasniegts procedūras mērķis, tiek veiktas attiecīgas darbības, lai samazinātu dzīvnieka ciešanas.

*15. pants***Procedūru smaguma klasifikācija**

1. Dalībvalstis nodrošina visu procedūru klasificēšanu – “neatgriezeniska”, “viegla”, “mērena” vai “smaga” – katrā gadījumā atsevišķi, izmantojot VIII pielikumā izklāstītos klasifikācijas piešķiršanas kritērijus.

2. Izņemot gadījumus, kad piemēro 55. panta 3. punkta drošības klauzulu, dalībvalstis nodrošina, ka procedūra netiek veikta, ja tā saistīta ar stiprām sāpēm, ciešanām vai diskomfortu, kas var būt ilgstošs un nevar tikt samazināts.

*16. pants***Atkārtota izmantošana**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad procedūrā varētu izmantot citu dzīvnieku, kam iepriekš nav veiktas procedūras, vienā vai vairākās procedūrās jau izmantotu dzīvnieku var atkārtoti izmantot jaunās procedūrās tikai tad, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) iepriekšējās procedūras faktiskais smagums bija “viegls” vai “mērens”;
- b) ir pierādīts, ka dzīvnieka vispārējais veselības un labsajūtas stāvoklis ir pilnībā atjaunojies;
- c) nākamā procedūra ir klasificēta kā “viegla”, “mērena” vai “neatgriezeniska”; un
- d) tas atbilst veterinārārstu konsultācijām, ņemot vērā katra dzīvnieka mūžā pieredzēto.

2. Izņēmuma gadījumos, atkāpjoties no 1. punkta a) apakšpunkta, pēc tam, kad veterinārārsti ir izmeklējis dzīvnieku, kompetentā iestāde var atļaut atkārtoti izmantot dzīvnieku ar nosacījumu, ka dzīvnieks pēc tam, kad tam ir veikta procedūra, kas rada ievērojamas sāpes, diskomfortu vai līdzīgas ciešanas, nav izmantots vairāk kā vienu reizi.

▼B*17. pants***Procedūras beigas**

1. Procedūru uzskata par beigušos, kad vairs nav jāveic nekādi novērojumi par šo procedūru vai – attiecībā uz jaunām ģenētiski modificētu dzīvnieku līnijām – kad pēcnācējiem vairs netiek novērotas sāpes, ciešanas, diskomforts vai ilgstošs kaitējums vai tiem vairs nevajadzētu just sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu, kas līdzinās tam, ko izraisa adatas ievadīšana, vai pārsniedz to.
2. Procedūras beigās veterinārārsts vai cita kompetenta persona lemj par to, vai dzīvnieks ir atstājams dzīvs. Dzīvnieku nogalina, ja uzskata, ka tas varētu turpināt just mērenas vai stipras sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu.
3. Ja dzīvnieks jāatstāj dzīvs, tas saņem veselības stāvoklim atbilstošu kopšanu un izmitināšanu.

*18. pants***Orgānu un audu apmaiņa**

Dalībvalstis vajadzības gadījumā veicina nogalinātu dzīvnieku orgānu un audu apmaiņas programmu izveidi.

*19. pants***Dzīvnieku palaišana brīvībā un izmitināšana jaunā mājvietā**

Dalībvalstis var atļaut dzīvniekus, kas izmantoti vai paredzēti izmantošanai procedūrās, izmitināt jaunā mājvietā vai palaist brīvībā piemērotā dzīvotnē, vai atdot atpakaļ sugai atbilstošā audzēšanas sistēmā, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) to ļauj dzīvnieka veselības stāvoklis;
- b) nav apdraudējuma sabiedrības veselībai, dzīvnieka veselībai vai videi; un
- c) ir veikti piemēroti pasākumi, lai sargātu dzīvnieka labsajūtu.

IV NODAĻA**ATĻAUJAS****1. s a d a ļ a*****Atļaujas audzētājiem, piegādātājiem un izmantotājiem****20. pants***Atļaujas audzētājiem, piegādātājiem un izmantotājiem**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentā iestāde visiem audzētājiem, piegādātājiem un izmantotājiem piešķir atļaujas un reģistrē tos. Šādu atļauju var piešķirt uz ierobežotu termiņu.

▼B

Atļauju piešķir tikai tad, ja audzētājs, piegādātājs vai izmantotājs un tā iestāde atbilst šīs direktīvas prasībām.

2. Atļaujā norāda personu, kas atbildīga par to, lai nodrošinātu atbilstību šīs direktīvas noteikumiem, un personu vai personas, kas minētas 24. panta 1. punktā un 25. pantā.

3. Atļauju prasa atjaunināt, ja notiek tādas būtiskas izmaiņas audzētāja, piegādātāja vai izmantotāja iestādes struktūrā vai darbībā, kas varētu negatīvi ietekmēt dzīvnieku labturību.

4. Dalībvalstis nodrošina to, ka kompetentajai iestādei paziņo par izmaiņām saistībā ar 2. punktā minēto personu vai personām.

*21. pants***Atļaujas apturēšana un atcelšana**

1. Ja audzētājs, piegādātājs vai izmantotājs vairs neatbilst šīs direktīvas prasībām, kompetentā iestāde veic vai pieprasa veikt attiecīgus koriģējošus pasākumus vai arī aptur vai atceļ piešķirto atļauju.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka atļaujas apturēšana vai atcelšana negatīvi neiespaido iestādē mītošo dzīvnieku labturību.

*22. pants***Prasības iekārtām un aprīkojumam**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka visām audzētāja, piegādātāja vai izmantotāja iestādēm ir iekārtas un aprīkojums, kas piemērots izmitināmo dzīvnieku sugai un, ja tiek veiktas procedūras, to veikšanai.

2. Šā panta 1. punktā minēto iekārtu un aprīkojuma konstrukcija, uzbūve un darbības metode nodrošina procedūru pēc iespējas efektīvāku veikšanu, un to mērķis ir panākt, lai uzticamus rezultātus varētu iegūt, izmantojot minimālu dzīvnieku skaitu un radot tiem minimālas sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu.

3. Lai īstenotu 1. un 2. punktu, dalībvalstis nodrošina atbilstību attiecīgajām III pielikumā izklāstītajām prasībām.

*23. pants***Darbinieku kompetence**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka katram audzētājam, piegādātājam vai izmantotājam ir pietiekams skaits darbinieku.

2. Darbinieki ir attiecīgi izglītoti un apmācīti, pirms viņi veic kādu no šīm darbībām:

a) procedūru veikšana ar dzīvniekiem;

▼B

- b) procedūru un projektu plānošana;
- c) dzīvnieku kopšana; vai
- d) dzīvnieku nogalināšana.

Personas, kas veic b) apakšpunktā minētās darbības, ir ieguvušas izglītību zinātnes disciplīnā, kas attiecas uz veicamo darbu, un tām ir zināšanas par konkrēto sugu.

Darbiniekus, kas veic a), c) vai d) apakšpunktā minētās darbības, uzrauga uzdevumu veikšanas laikā līdz brīdim, kad tie pierādījuši vajadzīgo kompetenci.

Dalībvalstis ar atļauju vai citu līdzekļu palīdzību nodrošina, ka šajā punktā paredzētās prasības ir izpildītas.

3. Pamatojoties uz V pielikumā izklāstītajiem elementiem, dalībvalstis publicē prasību minimumu attiecībā uz izglītību un apmācību un prasības, lai iegūtu, uzturētu un pierādītu 2. punktā izklāstīto darbību veikšanai vajadzīgo kompetenci.

4. Kopienas līmeņa nesaistošas pamatnostādnes attiecībā uz 2. punktā izklāstītajām prasībām var pieņemt saskaņā ar 56. panta 2. punktā minēto konsultēšanās procedūru.

24. pants

Īpašas prasības attiecībā uz darbiniekiem

1. Dalībvalstis nodrošina, ka katram audzētājam, piegādātājam un izmantotājam uz vietas ir viena vai vairākas personas, kas:

- a) atbild par iestādē audzēto, turēto, nogalināto vai izmantoto dzīvnieku labturības un kopšanas pārraudzību;
- b) nodrošina, ka darbiniekiem, kas nodarbojas ar dzīvniekiem, ir pieejama informācija par iestādē izmitināto dzīvnieku sugu;
- c) atbild par to, lai darbinieki ir attiecīgi izglītoti, kompetenti un nepārtaukti apmācīti, un tos uzrauga, līdz tie ir pierādījuši, ka viņiem ir prasītā kompetence.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka 40. panta 2. punkta b) apakšpunktā minētās personas:

- a) nodrošina, ka aptur nevajadzīgas sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu, ko dzīvniekam sagādā jebkuras procedūras gaitā; un
- b) nodrošina, ka projektus īsteno saskaņā ar projekta atļauju vai – 42. pantā minētajos gadījumos – saskaņā ar kompetentajai iestādei nosūtīto pieteikumu vai jebkuru kompetentās iestādes lēmumu, un nodrošina, ka gadījumā, ja netiek ievēroti nosacījumi, veic un dokumentē attiecīgus pasākumus atbilstības panākšanai.

▼B*25. pants***Norīkotais veterinārārsts**

Dalībvalstis nodrošina, ka katram audzētājam, piegādātājam un izmantotājam ir norīkots veterinārārsts ar īpašām zināšanām laboratorijas dzīvnieku medicīnā vai – atbilstīgā gadījumā – piemēroti kvalificēts eksperts, kam uzticēti padomdevēja pienākumi saistībā ar dzīvnieku labsajūtu un ārstēšanu.

*26. pants***Dzīvnieku labturības struktūra**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka katrs audzētājs, piegādātājs un izmantotājs izveido dzīvnieku labturības struktūru.

2. Dzīvnieku labturības struktūrā ir vismaz persona vai personas, kas iestādē atbild par dzīvnieku labturību un kopšanu, un – izmantotāja gadījumā – zinātniskā personāla pārstāvis. Dzīvnieku labturības struktūra saņem ieguldījumu arī no norīkotā veterinārārsta vai 25. pantā minētā eksperta.

3. Dalībvalstis var atļaut maza apmēra audzētājiem, piegādātājiem un izmantotājiem pildīt 27. panta 1. punktā minētos uzdevumus ar citiem līdzekļiem.

*27. pants***Dzīvnieku labturības struktūras uzdevumi**

1. Dzīvnieku labturības struktūra pilda vismaz šādus uzdevumus:

▼C2

a) darbiniekus, kas nodarbojas ar dzīvniekiem, konsultē par jautājumiem, kuri ir saistīti ar dzīvnieku labturību, saistībā ar to ieguvī, izmitināšanu, kopšanu un izmantošanu;

▼B

b) konsultē darbiniekus par aizstāšanas, samazināšanas un pilnveides prasības piemērošanu un pastāvīgi tos informē par tehnikas un zinātnes atziņām saistībā ar minētās prasības piemērošanu;

c) ievieš un pārskata iekšējos darbības procesus attiecībā uz uzraudzību, ziņošanu un pēckontroli saistībā ar iestādē izmitināto vai izmantoto dzīvnieku labturību;

d) seko projektu attīstībai un rezultātiem, ņemot vērā ietekmi uz izmantotajiem dzīvniekiem un nosakot elementus, kas vēl vairāk veicina aizstāšanu, samazināšanu un pilnveidi, un konsultējot par šiem elementiem; un

e) konsultē par jaunas mājvietas atrašanas programmām, tostarp par jaunā mājvietā izmitināmo dzīvnieku pienācīgu socializāciju.

▼B

2. Dalībvalstis nodrošina, ka dokumentāciju par dzīvnieku labturības struktūras sniegtajām konsultācijām un lēmumus saistībā ar šīm konsultācijām glabā vismaz trīs gadus.

Dokumentāciju pēc pieprasījuma dara pieejamu kompetentajai iestādei.

*28. pants***Primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, audzēšanas stratēģija**

Dalībvalstis nodrošina, ka primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, audzētājiem ir stratēģija, lai palielinātu to dzīvnieku proporciju, kas ir nebrīvē audzētu primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, pēcteči.

*29. pants***Programma dzīvnieku izmitināšanai jaunā mājvietā vai palaišanai brīvībā**

Ja dalībvalstis atļauj izmitināšanu jaunā mājvietā, audzētājiem, piegādātājiem un izmantotājiem, no kuriem dzīvniekus ir paredzēts nodot izmitināšanai jaunā mājvietā, ir jaunu mājvietu programma, kas nodrošina izmitināmo dzīvnieku socializāciju. Attiecībā uz savvaļas dzīvniekiem, pirms viņi tiek palaisti brīvībā savā dzīvotnē, vajadzības gadījumā īsteno rehabilitācijas programmu.

*30. pants***Dokumentācija attiecībā uz dzīvniekiem**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka visi audzētāji, piegādātāji un izmantotāji glabā dokumentāciju vismaz par:

- a) audzēto, iegūto, piegādāto, procedūrās izmantoto, brīvībā palaisto vai jaunā mājvietā izmitināto dzīvnieku skaitu un sugām;
- b) dzīvnieku izcelsmi, totarp par to, vai tie ir audzēti izmantošanai procedūrās;
- c) dienu, kad dzīvnieki iegūti, piegādāti, palaisti brīvībā vai izmitināti jaunā mājvietā;

▼C2

- d) personu, no kuras dzīvnieki ir iegūti;

▼B

- e) dzīvnieku saņēmēja vārdu/nosaukumu un adresi;
- f) katrā iestādē nobeigušos un nogalināto dzīvnieku skaitu un sugām. Attiecībā uz dzīvniekiem, kas nobeigušies, norāda nāves cēloni, ja tas ir zināms; un
- g) izmantotāju gadījumā – par projektiem, kuros dzīvnieki ir izmantoti.

▼B

2. Šā panta 1. punktā minēto dokumentāciju glabā vismaz piecus gadus un pēc pieprasījuma dara pieejamu kompetentajai iestādei.

*31. pants***Dati par suņiem, kaķiem un primātiem, kas nav cilvēkveidīgie primāti**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka par katru suni, kaķi un primātu, kas nav cilvēkveidīgais primāts, audzētājs, piegādātājs un izmantotājs glabā šādus datus:

- a) identitāte;
- b) dzimšanas vieta un laiks (ja zināms);
- c) vai dzīvnieks ir audzēts izmantošanai procedūrās; un
- d) par primātiem, kas nav cilvēkveidīgie primāti, – vai dzīvnieks ir nebrīvē audzētu primātu pēctecis.

2. Katram sunim, kaķim un primātam, kas nav cilvēkveidīgais primāts, izveido individuālu biogrāfiskās uzskaites kartīti, kuru aizpilda, kamēr dzīvnieks tiek turēts šīs direktīvas mērķiem.

Kartīti izveido dzimšanas brīdī vai iespējami drīz pēc tam un tajā iekļauj būtiskas ziņas par konkrētā dzīvnieka vairošanos, veterināro aprūpi un socializāciju, kā arī par projektiem, kuros tas ticis izmantots.

3. Šajā pantā minētos datus glabā vismaz trīs gadus pēc dzīvnieka nāves vai izmitināšanas jaunā mājvietā un pēc pieprasījuma dara pieejamus kompetentajai iestādei.

Ja dzīvnieks tiek izmitināts jaunā mājvietā, kopā ar dzīvnieku nosūta attiecīgo veterinārās aprūpes un sociālo informāciju no 2. punktā minētās individuālās biogrāfiskās uzskaites kartītes.

*32. pants***Suņu, kaķu un primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, marķēšana un identifikācija**

1. Ikvienu suni, kaķi vai primātu, kas nav cilvēkveidīgais primāts, – vēlākais atšķirot to no mātes – ar iespējami nesāpīgāku paņēmieni iezīmē ar pastāvīgu individuālu pazīšanas zīmi.

2. Ja suni, kaķi vai primātu, kas nav cilvēkveidīgais primāts, pārved no viena audzētāja, piegādātāja vai izmantotāja pie cita pirms atšķiršanas no mātes un ja nav lietderīgi to iepriekš iezīmēt, saņēmējam ir jāglabā dokumentācija, kur jo īpaši ir norādīta māte, līdz dzīvnieks tiek attiecīgi iezīmēts.

3. Ja audzētājs, piegādātājs vai izmantotājs saņem no mātes atšķirtu suni, kaķi vai primātu, kas nav cilvēkveidīgais primāts, tad dzīvnieku pēc iespējas drīz ar iespējami nesāpīgāku paņēmieni iezīmē ar pastāvīgu pazīšanas zīmi.

▼B

4. Audzētājs, piegādātājs vai izmantotājs pēc kompetentās iestādes pieprasījuma paziņo iemeslus, kādēļ dzīvnieks nav iezīmēts.

*33. pants***Kopšana un izmitināšana**

1. Attiecībā uz dzīvnieku kopšanu un izmitināšanu dalībvalstis nodrošina, ka:

- a) visiem dzīvniekiem ir nodrošināts mitekļis, vide, barība, ūdens un kopšana, kas ir piemērota to veselībai un labsajūtai;
- b) dzīvnieka fizioloģisko un etoloģisko vajadzību apmierināšanas ierobežojumi ir samazināti līdz minimumam;
- c) dzīvnieku audzēšanas, turēšanas vai izmantošanas vides apstākļus pārbauda katru dienu;
- d) tiek veikti pasākumi, kas nodrošina to, ka pēc iespējas drīz novērš konstatētos trūkumus vai sāpes, ciešanas, diskomfortu vai ilgstošu kaitējumu, no kā iespējams izvairīties; un
- e) dzīvniekus transportē pienācīgos apstākļos.

2. Šā panta 1. punkta nolūkā dalībvalstis nodrošina to, ka III pielikumā izklāstītos kopšanas un izmitināšanas standartus piemēro no minētajā pielikumā noteiktās dienas.

3. Zinātniski pamatotu iemeslu, dzīvnieku labturības vai dzīvnieku veselības apsvērumu dēļ dalībvalstis var pieļaut atbrīvojumus no 1. punkta a) apakšpunkta vai 2. punkta prasībām.

2. s a d a ļ a***Inspekcijas****34. pants***Dalībvalstu veiktas inspekcijas**

1. Dalībvalstis nodrošina to, ka kompetentās iestādes regulāri veic visu audzētāju, piegādātāju un izmantotāju, tostarp viņu iestāžu, inspekcijas, lai pārbaudītu atbilstību šīs direktīvas prasībām.

2. Kompetentā iestāde pielāgo inspekciju biežumu, pamatojoties uz katras iestādes riska analīzi un ņemot vērā:

- a) izmitināto dzīvnieku skaitu un sugu;
- b) to, kā audzētājs, piegādātājs vai izmantotājs līdz šim pildījis šīs direktīvas prasības;
- c) attiecīgā izmantotāja īstenoto projektu skaitu un veidu; un
- d) jebkādu informāciju, kas varētu liecināt par neatbilstību.

▼B

3. Katru gadu inspicē vismaz vienu trešdaļu izmantotāju atbilstīgi 2. punktā minētajai riska analīzei. Taču primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, audzētājus, piegādātājus un izmantotājus inspicē vismaz vienu reizi gadā.
4. Piemērotu daļu inspekciju veic bez iepriekšēja brīdinājuma.
5. Visu inspekciju dokumentāciju glabā vismaz piecus gadus.

*35. pants***Dalībvalsts veikto inspekciju kontrole**

1. Šaubu gadījumā, ņemot vērā, *inter alia*, bez iepriekšēja brīdinājuma veikto inspekciju proporciju, Komisija kontrolē valsts inspekciju infrastruktūru un darbību dalībvalstīs.
2. Dalībvalsts, kuras teritorijā veic 1. punktā minēto kontroli, sniedz Komisijas ekspertiem visu palīdzību, kas vajadzīga viņu uzdevumu veikšanai. Komisija informē attiecīgās dalībvalsts kompetento iestādi par kontroles rezultātiem.
3. Attiecīgās dalībvalsts kompetentā iestāde veic pasākumus, lai ņemtu vērā 1. punktā minētās kontroles rezultātus.

3. s a d a ļ a***Prasības projektiem****36. pants***Projektu atļaujas**

1. Neskarot 42. pantu, dalībvalstis nodrošina, ka projekti netiek īstenoti bez kompetentās iestādes iepriekšējas atļaujas un ka projekti tiek īstenoti saskaņā ar atļauju vai — 42. pantā minētajos gadījumos — saskaņā ar kompetentajai iestādei nosūtīto pieteikumu vai jebkuru kompetentās iestādes lēmumu.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka projekti netiek īstenoti, ja nav saņemts kompetentās iestādes veikts pozitīvs projekta izvērtējums saskaņā ar 38. pantu.

*37. pants***Projekta atļaujas pieteikums**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka projekta atļaujas pieteikumu iesniedz izmantotājs vai par projektu atbildīgā persona. Pieteikumā iekļauj vismaz šādus elementus:
 - a) projekta priekšlikumu;
 - b) projekta netehnisku kopsavilkumu; un
 - c) ziņas par VI pielikumā izklāstītajiem elementiem.

▼B

2. Attiecībā uz 42. panta 1. punktā minētajiem projektiem dalībvalstis var atcelt šā panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzēto prasību.

*38. pants***Projekta izvērtējums**

1. Projekta izvērtēšanu veic tik detalizēti, cik tas ir piemēroti attiecīgajam projekta veidam, un tās gaitā pārlicinās par projekta atbilstību šādiem kritērijiem:

- a) projekts ir pamatots no zinātnes vai izglītības viedokļa, vai tā īstenošana noteikta tiesību aktos;
- b) projekta mērķi attaisno dzīvnieku izmantošanu; un
- c) projekts plānots tā, lai procedūras būtu iespējams veikt cik vien iespējams humāni un videi nekaitīgi.

2. Projekta izvērtējumā jo īpaši iekļauj šādus aspektus:

▼C2

- a) projekta mērķu izvērtējums, paredzami zinātniskie ieguvumi vai izglītojošā vērtība;

▼B

- b) izvērtējums par to, kā projektā ievērota prasība par aizstāšanu, samazināšanu un pilnveidi;
- c) procedūru smaguma klasifikācijas izvērtējums un kategoriju piešķiršana;
- d) projekta kaitējuma un ieguvumu analīze, lai izvērtētu, vai kaitējums dzīvniekiem ciešanu, sāpju un diskomforta ziņā ir attaisnojams ar gaidāmo rezultātu, ņemot vērā ētiskos apsvērumus, un vai tas var dot labumu cilvēkiem, dzīvniekiem vai videi;
- e) 6. līdz 12., 14., 16. un 33. pantā minētā pamatojuma izvērtējums; un
- f) noteikt, vai un kad projekts būtu izvērtējams retrospektīvi.

3. Kompetentā iestāde, kas veic projekta izvērtēšanu, apsver iespēju izmantot speciālistus jo īpaši šādās jomās:

- a) zinātniskā izmantojuma jomas, kurās izmantos dzīvniekus, tostarp aizstāšana, samazināšana un pilnveide attiecīgajās jomās;
- b) eksperimentu plānošana, attiecīgos gadījumos arī statistika;
- c) veterinārijas prakse laboratorijas dzīvnieku zinātnē vai attiecīgā gadījumā savvaļas dzīvnieku veterinārijas prakse;
- d) dzīvnieku audzēšana un kopšana saistībā ar sugu, kuras īpatņus paredzēts izmantot.

▼B

4. Projekta izvērtēšanas process ir pārskatāms.

Ņemot vērā intelektuālā īpašuma un konfidencialas informācijas aizsardzību, projekta izvērtēšanu veic objektīvi un tajā var ietvert neatkarīgu personu atzinumus.

*39. pants***Retrospektīva izvērtēšana**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad tas noteikts atbilstīgi 38. panta 2. punkta f) apakšpunktam, retrospektīvu izvērtēšanu veic kompetentā iestāde, kura, pamatojoties uz izmantotāja iesniegtajam vajadzīgajiem dokumentiem, izvērtē šādas lietas:

- a) vai ir sasniegti projekta mērķi;
- b) kāds kaitējums ir nodarīts dzīvniekiem, tostarp izmantoto dzīvnieku skaitu un sugas un procedūru smagumu; un
- c) elementus, kas var veicināt aizstāšanas, samazināšanas un pilnveides prasības turpmāku īstenošanu.

2. Retrospektīvu izvērtēšanu veic visiem projektiem, kuros izmanto primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti, un projektiem, kuri ietver procedūras, kas klasificētas kā “smagas”, tostarp tās, kas minētas 15. panta 2. punktā.

3. Neskarot šā panta 2. punktu un atkāpjoties no 38. panta 2. punkta f) apakšpunkta, dalībvalstis var atbrīvot no prasības par retrospektīvo izvērtēšanu projektus, kuros izmanto tikai tādas procedūras, kas klasificētas kā “vieglas” vai “neatgriezeniskas”.

*40. pants***Projekta atļaujas piešķiršana**

1. Projekta atļauju piešķir tikai tām procedūrām, kurām ir:

- a) veikta projekta izvērtēšana; un
- b) noteikta procedūru smaguma klasifikācija.

2. Projekta atļaujā norāda šādas ziņas:

- a) izmantotājs, kas sāk projektu;
- b) personas, kuras atbild par visu projekta īstenošanu un tā atbilstību projekta atļaujai;
- c) vajadzības gadījumā – iestādes, kurās projekts tiks īstenots; un
- d) īpaši nosacījumi, kas izriet no projekta izvērtēšanas, tostarp tas, vai projektu izvērtē retrospektīvi.

3. Projekta atļauju piešķir uz termiņu, kas nepārsniedz piecus gadus.

▼B

4. Dalībvalstis var pieļaut, ka atļauju izsniedz vairākiem viena izmantotāja īstenotiem vispārējiem projektiem, ja šie projekti atbilst reglamentējošajām prasībām vai ja šajos projektos dzīvniekus izmanto ražošanas vai diagnostikas vajadzībām, piemērojot pārbaudītas metodes.

*41. pants***Lēmumi par atļaujas piešķiršanu**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka lēmumu par atļauju pieņem un par to paziņo pieteikuma iesniedzējam vēlākais 40 darbdienu pēc pilnīga un pareiza pieteikuma saņemšanas. Šajā laikposmā iekļauj projekta izvērtēšanu.

2. Ja to pamato projekta sarežģītība vai daudzdisciplinārā būtība, kompetentā iestāde var 1. punktā minēto termiņu vienu reizi pagarināt uz papildu laiku, kas nepārsniedz 15 darbdienu. Pagarinājumu un tā ilgumu atbilstīgi pamato un dara zināmu pieteikuma iesniedzējam pirms 1. punktā minētā termiņa beigām.

3. Kompetentās iestādes pēc iespējas ātri pieteikuma iesniedzējam apliecina visu atļauju pieteikumu saņemšanu un norāda 1. punktā minēto termiņu, kurā jāpieņem lēmums.

4. Ja ir iesniegts nepilnīgs vai nepareizs pieteikums, kompetentā iestāde pēc iespējas ātri informē pieteikuma iesniedzēju par vajadzību iesniegt jebkādu papildu dokumentāciju un par jebkādu iespējamo iespaidu uz piemērojamā termiņa skaitīšanu.

*42. pants***Vienkāršota administratīvā procedūra**

1. Dalībvalstis var nolemt piemērot vienkāršotu administratīvo procedūru projektiem, kuros ietvertās procedūras tiek klasificētas kā “neatgriezeniskas”, “vieglas” vai “mērenas” un kuros neizmanto primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti, ja tas vajadzīgs reglamentējošo prasību izpildei, vai kuros dzīvniekus izmanto ražošanas vai diagnostikas vajadzībām, piemērojot pārbaudītas metodes.

2. Ieviešot vienkāršotu administratīvo procedūru, dalībvalstis nodrošina, ka tiek izpildīti šādi nosacījumi:

a) pieteikumā ir norādīti 40. panta 2. punkta a), b) un c) apakšpunktā minētie elementi;

b) projekta izvērtēšanu veic saskaņā ar 38. pantu; un

c) netiek pārsniegts 41. panta 1. punktā minētais termiņš.

3. Ja projektā tiek veiktas tādas izmaiņas, kas var negatīvi ietekmēt dzīvnieku labturību, dalībvalstis pieprasa papildu projekta izvērtējumu ar pozitīvu iznākumu.

▼B

4. Projektiem, kuru īstenošana atļauta saskaņā ar šo pantu, *mutatis mutandis* piemēro 40. panta 3. un 4. punktu, 41. panta 3. punktu un 44. panta 3., 4. un 5. punktu.

*43. pants***Projektu netehniskie kopsavilkumi**

1. Neskarot noteikumus par intelektuālā īpašuma un konfidencialas informācijas aizsardzību, projekta netehniskajā kopsavilkumā sniedz šādas ziņas:

- a) informācija par projekta mērķiem, tostarp par paredzamajiem kaitējumiem un ieguvumiem un ziņas par izmantojamo dzīvnieku skaitu un veidu;
- b) pierādījums par aizstāšanas, samazināšanas un pilnveides prasības ievērošanu.

Projekta netehniskais kopsavilkums ir anonīms, un tajā nav iekļauti izmantotāja vai tā darbinieku vārdi/nosaukumi un adreses.

▼M1

2. Dalībvalstis var prasīt, lai projekta netehniskajā kopsavilkumā precizē to, vai attiecībā uz projektu ir jāveic retrospektīvā izvērtēšana, un, ja to prasa, var noteikt termiņu. Tādā gadījumā no 2021. gada 1. janvāra dalībvalstis nodrošina, ka sešu mēnešu laikā no retrospektīvā izvērtējuma pabeigšanas projekta netehniskais kopsavilkums tiek atjaunināts ar tā rezultātiem.

3. Dalībvalstis līdz 2020. gada 31. decembrim publicē atļauto projektu netehniskos kopsavilkumus un to atjauninājumus. Dalībvalstis no 2021. gada 1. janvāra publicēšanai iesniedz projektu netehniskos kopsavilkumus vēlākais sešu mēnešu laikā no atļaujas saņemšanas, kā arī to atjauninājumus, nosūtot tos Komisijai elektroniski.

4. Komisija ar īstenošanas aktiem nosaka vienotu formātu šā panta 1. un 2. punktā minētās informācijas sniegšanai. Minētos īstenošanas aktus pieņem saskaņā ar 56. panta 3. punktā minēto pārbaudes procedūru. Komisijas dienesti izveido un uztur brīvi pieejamu datubāzi ar meklēšanas funkciju, kurā apkopoti projektu netehniskie kopsavilkumi un to atjauninājumi.

▼B*44. pants***Projekta atļaujas grozīšana, atjaunošana un atsaukšana**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka ir jāveic projekta atļaujas grozīšana vai atjaunošana, ja veic tādas izmaiņas projektā, kas var negatīvi ietekmēt dzīvnieku labturību.

2. Projekta atļaujas grozīšanai vai atjaunošanai vajadzīgs turpmāks labvēlīgs projekta izvērtējuma iznākums.

3. Kompetentā iestāde var atsaukt projekta atļauju, ja projekta īstenošana neatbilst projekta atļaujai.

▼B

4. Ja projekta atļauju atsauc, tas nedrīkst negatīvi iespaidot projektā izmantoto vai izmantošanai paredzēto dzīvnieku labturību.

5. Dalībvalstis izstrādā un publicē nosacījumus projektu atļauju grozīšanai un atjaunošanai.

*45. pants***Dokumentācija**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka visu attiecīgo dokumentāciju, tostarp projekta atļaujas un projekta izvērtēšanas iznākumu, glabā vismaz trīs gadus pēc projekta atļaujas beigu datuma vai pēc 41. panta 1. punktā minētā termiņa beigām un tā ir pieejama kompetentajai iestādei.

2. Neskarot 1. punktu, dokumentāciju par projektiem, kuriem veicama retrospektīva izvērtēšana, glabā līdz attiecīgās retrospektīvās izvērtēšanas pabeigšanai.

V NODAĻA**DUBLĒŠANĀS NOVĒRŠANA UN ALTERNATĪVAS PIEEJAS***46. pants***Izvairīšanās no procedūru dublēšanās**

Katra dalībvalsts atzīst citu dalībvalstu datus, kas ir iegūti, veicot Savienības tiesību aktos atzītas procedūras, izņemot gadījumus, kad sabiedrības veselības, drošības vai vides aizsardzības nolūkā attiecībā uz šiem datiem jāveic papildu procedūras.

*47. pants***Alternatīvas pieejas**

1. Komisija un dalībvalstis veicina tādu alternatīvu pieeju izstrādi un validāciju, kuras varētu sniegt tādu pašu vai vēl plašāku informāciju nekā tā, kas iegūta procedūrās ar dzīvniekiem, bet kuras nav saistītas ar dzīvnieku izmantošanu vai kurās izmanto mazāk dzīvnieku, vai kuras saistītas ar mazāk sāpīgām procedūrām, un tās veic citus pasākumus, ko tās uzskata par vajadzīgiem pētniecības veicināšanai šajā jomā.

2. Dalībvalstis palīdz Komisijai noteikt un izvirzīt piemērotas specializētas un kvalificētas laboratorijas šo validācijas pētījumu veikšanai.

3. Pēc apspriešanās ar dalībvalstīm Komisija nosaka šo validācijas pētījumu prioritātes un sadala uzdevumus starp laboratorijām minēto pētījumu veikšanai.

4. Dalībvalstis valstu līmenī nodrošina alternatīvu pieeju veicināšanu un izplata informācijas izplatīšanu par tām.

▼B

5. Dalībvalstis izvirza vienu kontaktpunktu, kas konsultē par validēšanai ierosināto alternatīvo pieeju regulatīvo atbilstību un piemērotību.

6. Komisija atbilstīgi rīkojas, lai saņemtu starptautisku piekrišanu visām alternatīvajām pieejām, kas validētas Savienībā.

*48. pants***Savienības references laboratorija**

1. Savienības references laboratorija, tās pienākumi un uzdevumi ir noteikti VII pielikumā.

2. Savienības references laboratorija var iekasēt samaksu par pakalpojumiem, ko tā sniedz un kas nav tiešs stimuls aizstāšanas, samazināšanas un pilnveides turpmākai attīstībai.

3. Sīki izstrādātus noteikumus, kas vajadzīgi šā panta 2. punkta un VII pielikuma īstenošanai, var pieņemt saskaņā ar 56. panta 3. punktā minēto regulatīvo procedūru.

*49. pants***Zinātniskiem mērķiem izmantojamo dzīvnieku aizsardzības valstu komitejas**

1. Katra dalībvalsts izveido zinātniskiem mērķiem izmantojamo dzīvnieku aizsardzības valsts komiteju. Tā konsultē kompetentās iestādes un dzīvnieku labturības struktūras, kas saistītas ar dzīvnieku iegūšanu, audzēšanu, izmitināšanu, kopšanu un izmantošanu procedūrās, un nodrošina paraugprakses apmaiņu.

2. Šā panta 1. punktā minētās valstu komitejas apmainās ar informāciju par dzīvnieku labturības struktūru darbību un projektu izvērtēšanu un dalās pieredzē par paraugpraksi Savienībā.

VI NODAĻA**NOBEIGUMA NOTEIKUMI***50. pants***Pielikumu pielāgošana tehnikas attīstībai**

Nolūkā nodrošināt, ka I un III līdz VIII pielikuma noteikumi atspoguļo tehnikas vai zinātnes progresu, ņemot vērā pieredzi, kas gūta šīs direktīvas īstenošanā, jo īpaši saistībā ar 54. panta 1. punktā minētajiem ziņojumiem, Komisija var ar deleģētiem aktiem saskaņā ar 51. pantu un atbilstīgi 52. un 53. pantā paredzētajiem nosacījumiem pieņemt izmaiņas minētajos pielikumos, izņemot VIII pielikuma I un II iedaļā. Šīs direktīvas III pielikuma B iedaļā minētos termiņus nesaīsina. Pieņemot šādus deleģētos aktus, Komisija rīkojas saskaņā ar attiecīgajiem šīs direktīvas noteikumiem.

51. pants

Deleģēšanas īstenošana

1. Pilnvaras pieņemt 50. pantā minētos deleģētos aktus Komisijai piešķir uz astoņu gadu laikposmu, sākot ar 2010. gada 9. novembri. Komisija iesniedz ziņojumu par deleģētajām pilnvarām ne vēlāk kā 12 mēnešus pirms astoņu gadu laikposma beigām. Pilnvaru deleģēšana tiek automātiski pagarināta uz tāda paša ilguma laikposmiem, ja vien Eiropas Parlaments vai Padome to neatsauc saskaņā ar 52. pantu.
2. Tiklīdz Komisija pieņem deleģēto aktu, tā par to paziņo vienlaikus Eiropas Parlamentam un Padomei.
3. Pilnvaras pieņemt deleģētos aktus Komisijai ir piešķirtas, ievērojot nosacījumus, kas paredzēti 52. un 53. pantā.

52. pants

Deleģēšanas atsaukšana

1. Eiropas Parlaments vai Padome var jebkurā laikā atsaukt 50. pantā minēto pilnvaru deleģēšanu.
2. Iestāde, kura ir uzsākusi iekšējo procedūru, lai pieņemtu lēmumu par to, vai atsaukt pilnvaru deleģēšanu, cenšas informēt otru iestādi un Komisiju pietiekami savlaicīgi pirms galīgā lēmuma pieņemšanas, norādot, kuras deleģētās pilnvaras varētu tikt atsauktas, un iespējamās šīs atsaukšanas iemeslus.
3. Ar atsaukšanas lēmumu tiek izbeigta minētajā lēmumā norādīto pilnvaru deleģēšana. Lēmums stājas spēkā nekavējoties vai vēlākā dienā, kas norādīta minētajā lēmumā. Tas neskar jau spēkā esošo aktu spēkā esamību. To publicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

53. pants

Iebildumi pret deleģētajiem aktiem

1. Eiropas Parlaments vai Padome var izteikt iebildumus pret deleģēto aktu divos mēnešos no tā paziņošanas dienas.

Pēc Eiropas Parlamenta vai Padomes ierosmes minēto termiņu pagarina par diviem mēnešiem.

2. Ja, šim termiņam beidzoties, ne Eiropas Parlaments, ne Padome nav izteikuši iebildumus pret deleģēto aktu, to publicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, un tas stājas spēkā dienā, kas tajā paredzēta.

Deleģēto aktu var publicēt *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* un tas var stāties spēkā pirms minētā termiņa beigām, ja gan Eiropas Parlaments, gan Padome abi ir informējuši Komisiju, ka neparedz izteikt iebildumus.

3. Ja Eiropas Parlaments vai Padome izsaka iebildumus pret deleģēto aktu, tas nestājas spēkā. Iestāde, kas izsaka iebildumus pret deleģēto aktu, izklāsta iebildumu pamatojumu.

▼B*54. pants***▼M1****Informācija par īstenošanu un statistikas datu sniegšana**

1. Dalībvalstis līdz 2023. gada 10. novembrim un pēc tam ik pēc pieciem gadiem nosūta Komisijai informāciju par to, kā tiek īstenota šī direktīva un jo īpaši tās 10. panta 1. punkts un 26., 28., 34., 38., 39., 43. un 46. pants.

Dalībvalstis iesniedz un publicē minētos datus, tos nosūtot elektroniski formātā, ko Komisija noteikusi saskaņā ar 4. punktu.

Ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc tam, kad dalībvalstis iesniegušas otrajā daļā minētos datus, Komisijas dienesti publicē un regulāri atjaunina Savienības mēroga pārskatu, pamatojoties uz minētajiem datiem.

2. Katru gadu dalībvalstis apkopo un publisko statistikas informāciju par dzīvnieku izmantošanu procedūrās, tostarp informāciju par procedūru faktisko smagumu un procedūrās izmantoto primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, izcelsmi un sugām.

Dalībvalstis minēto statistikas informāciju elektroniski iesniedz Komisijai vēlākais līdz nākamā gada 10. novembrim izvērstā formātā, ko Komisija noteikusi saskaņā ar 4. punktu.

Komisija izveido un uztur brīvi pieejamu datubāzi ar meklēšanas funkciju, kurā iekļauta minētā statistikas informācija. Komisijas dienesti katru gadu publisko saskaņā ar šo punktu dalībvalstu iesniegto statistikas informāciju un tās kopsavilkuma ziņojumu.

▼B

3. Ik gadu dalībvalstis iesniedz Komisijai detalizētu informāciju par atbrīvojumiem, kas piešķirti saskaņā ar 6. panta 4. punkta a) apakšpunktu.

▼M1

4. Komisija ar īstenošanas aktiem nosaka vienotu formātu un informācijas saturu šā panta 1., 2. un 3. punktā minētās informācijas iesniegšanai. Minētos īstenošanas aktus pieņem saskaņā ar pārbaudes procedūru, kas minēta 56. panta 3. punktā.

▼B*55. pants***Drošības klauzulas**

1. Ja dalībvalstij ir zinātniski pamatots iemesls uzskatīt, ka ir būtiski primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti, izmantot nolūkos, kas 8. panta 1. punkta a) apakšpunkta i) punktā minēti attiecībā uz cilvēkiem, bet ja šāda izmantošana nav nolūkā veikt novājinošu vai potenciāli dzīvību apdraudošu cilvēka saslimšanu novēršanu, profilaksi, diagnosticēšanu vai ārstēšanu, tā var pieņemt provizorisku pasākumu, ar ko atļauj šādu izmantošanu ar nosacījumu, ka attiecīgo mērķi nevar sasniegt, izmantojot sugas, kuras nav primāti, kas nav cilvēkveidīgie primāti.

▼B

2. Ja dalībvalstij ir pietiekams pamats uzskatīt, ka manipulācijai ir izšķirīga nozīme sugas saglabāšanā vai saistībā ar dzīvību apdraudošas vai novājinošas cilvēka saslimšanas neparedzētu uzliesmojumu, tā var pieņemt provizorisku pasākumu, ar ko cilvēkveidīgos pērtiķus atļauj izmantot procedūrās, kurām ir viens no 5. panta b) punkta i) apakšpunktā, c) punktā vai e) punktā minētajiem mērķiem, ar nosacījumu, ka procedūras mērķi nevar sasniegt, izmantojot citas sugas, kuras nav cilvēkveidīgie pērtiķi, vai alternatīvas metodes. Tomēr nevar uzskatīt, ka atsauce uz 5. panta b) punkta i) apakšpunktu ietver atsauci uz dzīvniekiem un augiem.

3. Ja izņēmuma un zinātniski pamatotu iemeslu dēļ dalībvalsts uzskata, ka ir jāatļauj izmantot procedūru, kura saistīta ar stiprām sāpēm, ciešanām vai diskomfortu, kas var būt ilgstošs un nevar tikt samazināts, kā minēts 15. panta 2. punktā, tā var pieņemt provizorisku pasākumu, ar ko atļauj izmantot šādu procedūru. Dalībvalstis var izlemt neļaut šādās procedūrās izmantot primātus, kas nav cilvēkveidīgie primāti.

4. Dalībvalsts, kas pieņēmusi provizorisku pasākumu saskaņā ar 1., 2. vai 3. punktu, nekavējoties par to paziņo Komisijai un citām dalībvalstīm, norādot lēmuma iemeslus un iesniedzot pierādījumus par 1., 2. un 3. punktā aprakstīto situāciju, kura ir provizoriskā pasākuma pamatā.

Komisija 30 dienās pēc tam, kad no dalībvalsts ir saņemta informācija, jautājumu iesniedz 56. panta 1. punktā minētajai komitejai un saskaņā ar 56. panta 3. punktā minēto regulatīvo procedūru vai nu:

a) atļauj veikt pagaidu pasākumu uz lēmumā noteikto laiku; vai arī

b) pieprasa dalībvalstij atcelt pagaidu pasākumu.

*56. pants***Komiteja**

1. Komisijai palīdz komiteja.

2. Ja ir atsauce uz šo punktu, piemēro Lēmuma 1999/468/EK 3. un 7. pantu, ņemot vērā tā 8. pantu.

3. Ja ir atsauce uz šo punktu, piemēro Lēmuma 1999/468/EK 5. un 7. pantu, ņemot vērā tā 8. pantu.

Lēmuma 1999/468/EK 5. panta 6. punktā paredzētais termiņš ir trīs mēneši.

▼M1

58. pants

Pārskatīšana

Komisija pārskata šo direktīvu līdz 2017. gada 10. novembrim, ņemot vērā to, kā pilnveidojušās alternatīvās metodes, kas nav saistītas ar dzīvnieku, jo īpaši primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, izmantošanu, un attiecīgos gadījumos ierosina grozījumus.

Apspriežoties ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām, Komisija vajadzības gadījumā veic periodisku tematisku pārskatīšanu par to, kā aizstāt, samazināt un pilnveidot dzīvnieku izmantošanu procedūrās, īpašu uzmanību pievēršot primātiem, kas nav cilvēkveidīgie primāti, kā arī tehnoloģijas attīstībai un jaunām zināšanām zinātnes un dzīvnieku labturības jomā.

59. pants

Kompetentās iestādes

1. Katra dalībvalsts norīko vienu vai vairākas kompetentās iestādes, kas ir atbildīgas par šīs direktīvas īstenošanu.

Šai direktīvā noteikto īpašo uzdevumu veikšanai dalībvalstis var norīkot struktūras, kuras nav valsts iestādes, tikai tad, ja ir pierādījumi, ka attiecīgajai struktūrai:

- a) ir uzdevumu veikšanai vajadzīgā pieredze un infrastruktūra; un
- b) nav interešu konflikta saistībā ar uzdevumu veikšanu.

Šādi norīkotas struktūras šīs direktīvas nolūkiem uzskatāmas par kompetentajām iestādēm.

2. Katra dalībvalsts līdz 2011. gada 10. februārim sniedz Komisijai sīku informāciju par valsts iestādi, kura saistībā ar šo direktīvu darbojas kā kontaktpunkts, kā arī šādas informācijas atjauninājumus.

Komisija publicē minēto kontaktpunktu sarakstu.

60. pants

Sankcijas

Dalībvalstis paredz noteikumus par sankcijām, ko piemēro par to noteikumu pārkāpumiem, kurus attiecīgā valsts pieņēmusi saskaņā ar šo direktīvu, un veic visus vajadzīgos pasākumus, lai minētos noteikumus īstenotu. Paredzētajām sankcijām jābūt iedarbīgām, samērīgām un atturošām. Dalībvalstis līdz 2013. gada 10. februārim paziņo par šiem noteikumiem Komisijai un nekavējoties paziņo tai par visiem to turpmākiem grozījumiem.

61. pants

Transponēšana

1. Dalībvalstis līdz 2012. gada 10. novembrim pieņem un publicē normatīvos un administratīvos aktus, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības. Dalībvalstis tūlīt dara zināmu Komisijai minēto noteikumu tekstu.

▼B

Dalībvalstis piemēro minētos noteikumus no 2013. gada 1. janvāra.

Kad dalībvalstis pieņem minētos noteikumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai arī šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Dalībvalstis nosaka paņēmienus, kā izdarīt šādu atsauci.

2. Dalībvalstis dara Komisijai zināmus to tiesību aktu galvenos noteikumus, ko tās pieņēmušas jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

*62. pants***Atcelšana**

1. Direktīvu 86/609/EEK atceļ no 2013. gada 1. janvāra, izņemot 13. pantu, ko atceļ no 2013. gada 10. maija.
2. Atsauces uz atcelto direktīvu uzskata par atsaucēm uz šo direktīvu.

*63. pants***Grozījumi Regulā (EK) Nr. 1069/2009**

Regulas (EK) Nr. 1069/2009 8. panta a) punkta iv) apakšpunktu aizstāj ar šādu apakšpunktu:

“iv) dzīvnieki, kurus izmanto procedūrā vai procedūrās, kā definēts 3. pantā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2010/63/ES (2010. gada 22. septembris) par zinātniskiem mērķiem izmantojamo dzīvnieku aizsardzību (*), gadījumos, kad kompetentā iestāde nolemj, ka šādi dzīvnieki vai to ķermeņa daļas šīs procedūras vai procedūru rezultātā var radīt nopietnus draudus cilvēku vai citu dzīvnieku veselībai, neskarot Regulas (EK) Nr. 1831/2003 3. panta 2. punktu;

(*) OV L 276, 20.10.2010., 33. lpp.”

*64. pants***Pārejas noteikumi**

1. Normatīvos un administratīvos aktus, kas pieņemti saskaņā ar 36. līdz 45. pantu, dalībvalstis nepiemēro projektiem, kuri apstiprināti pirms 2013. gada 1. janvāra un kuru īstenošana neturpinās pēc 2018. gada 1. janvāra.
2. Projektiem, kuri apstiprināti pirms 2013. gada 1. janvāra un kuru īstenošana turpinās pēc 2018. gada 1. janvāra, saņem projekta atļauju līdz 2018. gada 1. janvārim.

*65. pants***Stāšanās spēkā**

Šī direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

*66. pants***Adresāti**

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm.

I PIELIKUMS

10. PANTĀ MINĒTO DZĪVNIEKU SARAKSTS

1. Pele (*Mus musculus*)
2. Žurka (*Rattus norvegicus*)
3. Jūrascūciņa (*Cavia porcellus*)
4. Zeltainais kāmis (*Mesocricetus auratus*)
5. Ķīnas kāmis (*Cricetulus griseus*)
6. Smilšu pele (*Meriones unguiculatus*)
7. Trusis (*Oryctolagus cuniculus*)
8. Suns (*Canis familiaris*)
9. Kaķis (*Felis catus*)
10. Visu sugu primāti, kas nav cilvēkveidīgie primāti
11. Varde (*Xenopus (laevis, tropicalis)*, *Rana (temporaria, pipiens)*)
12. Zebras zivs (*Danio rerio*)

II PIELIKUMS

10. PANTA 1. PUNKTA OTRAJĀ DAĻĀ MINĒTO PRIMĀTU, KAS NAV CILVĒKVEIDĪGIE PRIMĀTI, UN DATUMU SARAKSTS

Sugas	Datums
Parastais kalitrikss (<i>Callithrix jacchus</i>)	2013. gada 1. janvāris
Garastes makaks (<i>Macaca fascicularis</i>)	Pieci gadi pēc tam, kad publicēti 10. panta 1. punkta ceturtajā daļā minētās priekšizpētes rezultāti, ja ar to nesniedz ieteikumu pagarināt periodu
Rēzus pērtiķis (<i>Macaca mulatta</i>)	Pieci gadi pēc tam, kad publicēti 10. panta 1. punkta ceturtajā daļā minētās priekšizpētes rezultāti, ja ar to nesniedz ieteikumu pagarināt periodu
Citi primāti, kas nav cilvēkveidīgie primāti	Pieci gadi pēc tam, kad publicēti 10. panta 1. punkta ceturtajā daļā minētās priekšizpētes rezultāti, ja ar to nesniedz ieteikumu pagarināt periodu

III PIELIKUMS

PRASĪBAS IESTĀDĒM UN ATTIECĪBĀ UZ DZĪVNIEKU KOPŠANU UN IZMITINĀŠANU

A iedaļa. Vispārīgā iedaļa

1. Telpas

1.1. Funkcijas un vispārīgā konstrukcija

- a) Visas telpas projektē tā, lai radītu vidi, kurā ievērotas tajās turamās sugas dzīvnieku fizioloģiskās un etoloģiskās vajadzības. Telpas arī projektē un apsaimnieko tā, lai novērstu nepiederošu personu piekļūšanu un dzīvnieku iekļūšanu vai izkļūšanu.
- b) Iestādēm ir aktīva apkopes programma, lai novērstu un izlabotu defektus ēkās un aprīkojumā.

1.2. Turēšanas telpas

- a) Iestādē ir regulārs un efektīvs telpu tīrīšanas grafiks, un tajā uztur apmierinošus higiēnas standartus.
- b) Sienas un grīdas klāj ar virsmas materiālu, kas izturīgs pret stipru nolietojanos, ko rada dzīvnieki un tīrīšana. Materiāls nekaitē dzīvnieku veselībai un ir tāds, lai dzīvnieki nevarētu savainoties. Papildus aizsargā aprīkojumu vai ierīces, lai dzīvnieki tās nevarētu sabojāt vai paši savainoties.
- c) Nesaderīgas sugas, piemēram, plēsoņas un medījumus dzīvniekus, vai dzīvniekus, kam ir vajadzīgi atšķirīgi vides apstākļi, neizmitina vienā telpā un – plēsoņu un medījamo dzīvnieku gadījumā – saredzamā, saozāmā vai sadzirdamā attālumā.

1.3. Vispārējiem un īpašiem mērķiem paredzētas procedūru telpas

- a) Iestādēs vajadzības gadījumā ir pieejams tāds laboratorijas aprīkojums, lai varētu veikt vienkāršas diagnosticējošas pārbaudes, pēcnāves apskati un/vai tādu paraugu noņemšanu, kuru plašāku laboratorisku izmeklēšanu veic citur. Vispārējiem un īpašiem mērķiem paredzētas telpas ir pieejamas situācijās, kad procedūras vai novērojumus nav vēlams veikt dzīvnieku turēšanas telpās.
- b) Ir telpas, kurās var izolēt jauniegūtus dzīvniekus, līdz var noteikt to veselības stāvokli un novērtēt un līdz minimumam samazināt iespējamo veselības apdraudējumu pārējiem dzīvniekiem.
- c) Ir paredzētas telpas, lai slimus vai ievainotus dzīvniekus varētu turēt atsevišķi.

1.4. Palīgtelpas

- a) Nolikta telpas projektē, izmanto un uztur tā, lai nodrošinātu barības un pakaišu kvalitāti. Šīs telpas, ciktāl iespējams, ir aizsargātas pret parazītiem un kukaiņiem. Citus materiālus, kurus var piesārņot vai kuri var radīt apdraudējumu dzīvniekiem vai apkalpojošam personālam, glabā atsevišķi.

▼B

- b) Tīrīšanas un mazgāšanas vietas ir pietiekami plašas, lai tajās izvietotu lietotā aprīkojuma tīrīšanas un dezinfekcijas iekārtas. Tīrīšanas procesu organizē tā, lai nošķirtu tīrā un netīrā aprīkojuma plūsmu un tādējādi novērstu tikko notīrītā aprīkojuma piesārņošanu.
- c) Iestādes nodrošina nobeigušos dzīvnieku un dzīvnieku atkritumu higiēnisku uzglabāšanu un drošu iznīcināšanu.
- d) Ja ir vajadzība veikt ķirurģiskas procedūras sterilos apstākļos, nodrošina vienu vai vairāk nekā vienu pienācīgi aprīkotu telpu, kā arī pēcoperācijas atveseļošanās telpas.

2. Vide un tās kontrole

2.1. Vēdināšana un temperatūra

- a) Ar izolāciju, apsildi un ventilāciju turēšanas telpās nodrošina, ka gaisa cirkulācija, putekļu daudzums un gāzu koncentrācija ir uzturēta tādā līmenī, kas ir dzīvniekiem nekaitīgs.
- b) Temperatūru un relatīvo mitrumu turēšanas telpās pielāgo sugai un vecuma grupai, ko tajās izmitina. Temperatūru mēra un reģistrē katru dienu.
- c) Dzīvniekus nedrīkst turēt ārā tādos klimatiskos apstākļos, kas tiem var radīt diskomfortu.

2.2. Apgaismojums

- a) Ja dabiskais apgaismojums nenodrošina piemērotu gaismas/tumsas ciklu, nodrošina kontrolētu apgaismojumu, lai apmierinātu dzīvnieku bioloģiskās vajadzības un nodrošinātu apmierinošu darba vidi.
- b) Apgaismojums atbilst dzīvnieku audzēšanas procedūru un dzīvnieku apskates vajadzībām.
- c) Nodrošina sugai pielāgotus regulārus fotoperiodus un apgaismojuma intensitāti.
- d) Turot albīnus dzīvniekus, apgaismojumu regulē, ņemot vērā to jutīgumu pret gaismu.

2.3. Troksnis

- a) Trokšņa līmenis, tostarp ultraskaņa, nedrīkst negatīvi ietekmēt dzīvnieku labturību.
- b) Iestādēs ir signalizācijas sistēmas, kuru radītās skaņas neietilpst dzīvnieku dzirdes diapazonā, ja tas neierobežo to sadzirdamību cilvēkiem.
- c) Turēšanas telpas vajadzības gadījumā aprīko ar skaņas izolācijas un slāpēšanas materiāliem.

2.4. Signalizācijas sistēmas

- a) Iestādēs, kurās izmanto elektriskas un mehāniskas iekārtas vides kontrolei un aizsardzībai, ir rezerves sistēma, lai uzturētu galvenos pakalpojumus un avārijas apgaismojuma sistēmas un lai nodrošinātu, ka signalizācijas sistēmas pašas spēj darboties bez atteices.

▼B

- b) Apkures un ventilācijas sistēmas aprīko ar kontrolierīcēm un signālierīcēm.
- c) Redzamā vietā ir novietotas skaidras instrukcijas par rīcību ārkārtas gadījumos.

3. Dzīvnieku kopšana

3.1. Veselība

- a) Iestādēs ir izveidota stratēģija, lai nodrošinātu, ka tiek uzturēts tāds dzīvnieku veselības stāvoklis, kas nodrošina dzīvnieku labturību un atbilst zinātniskajām prasībām. Šajā stratēģijā ietilpst regulāras veselības pārbaudes, mikrobioloģiskā uzraudzības programma, plāni rīcībai veselības traucējumu gadījumā un ir noteikti veselības parametri un procedūras jaunu dzīvnieku ieviešanai.
- b) Dzīvniekus vismaz reizi dienā pārbauda kompetenta persona. Ar šādām pārbaudēm nodrošina, ka tiek identificēti visi slimie vai ievainotie dzīvnieki un veikti attiecīgi pasākumi.

3.2. Savvaļā sagūstīti dzīvnieki

- a) Sagūstīšanas vietās ir pieejami attiecīgajai sugai piemēroti pārvadāšanas konteineri un transporta līdzekļi – gadījumam, ja dzīvnieki jāpārvieto izmeklēšanas vai ārstēšanas vajadzībām.
- b) Īpašu uzmanību pievērš un veic attiecīgus pasākumus savvaļā sagūstītu dzīvnieku aklimatizēšanai, karantīnai, izmitināšanai, audzēšanai un kopšanai, kā arī vajadzības gadījumā nosaka kārtību to palaišanai brīvībā pēc procedūru pabeigšanas.

3.3. Izmitināšana un vides dažādošana

a) Izmitināšana

Dzīvniekus, kas pēc dabas nav vienpatņi, izmitina kopā ar citiem īpatņiem stabilās saderīgu īpatņu grupās. Gadījumos, kad atbilstīgi 33. panta 3. punktam ir atļauts dzīvniekus izmitināt pa vienam, izmitināšanas ilgumu ierobežo līdz minimālajam nepieciešamajam periodam un saglabā redzes, dzirdes, ožas un/vai taustes kontaktu. Dzīvnieku iekļaušanu vai atkārtotu iekļaušanu jau izveidotās grupās rūpīgi novēro, lai izvairītos no nesaderības problēmām un sociālo attiecību traucējumiem.

b) Vides dažādošana

Visiem dzīvniekiem nodrošina telpu, kas ir pietiekami daudzveidīga, lai būtu iespējamas dažādas normālas uzvedības izpausmes. Dzīvniekiem ļauj zināmā mērā kontrolēt un izvēlēties vidi, lai mazinātu stresa izraisītu uzvedību. Iestādēs ir piemērotas vides dažādošanas metodes, lai paplašinātu dzīvniekiem pieejamo darbību klāstu un palielinātu to spējas pielāgoties dzīvei nebrīvā, tostarp iespējas nodoties fiziskām nodarbēm, barības meklēšanai, manipulācijām un izziņas darbībām atkarībā no sugas. Vides dažādošanas aprīkojumu dzīvnieku sprostos pielāgo dzīvnieka sugai un individuālajām vajadzībām. Dažādošanas stratēģijas iestādēs regulāri pārskata un atjaunina.

▼B

c) Dzīvnieku sprostī

Dzīvnieku sprostī ir darināti no dzīvnieku veselībai nekaitīgiem materiāliem. To uzbūve un konstrukcija ir tāda, lai dzīvnieki nevarētu savainoties. Tie izgatavoti no izturīga materiāla, kas piemērots tīrīšanas un dezinfekcijas metodēm, ja vien tie nav paredzēti vienreizējai lietošanai. Dzīvnieku sprostu grīdas konstrukcija ir piemērota dzīvnieku sugai un vecumam un veidota tā, lai būtu vieglāk izvākt ekskrementus.

3.4. Barošana

a) Barības forma, saturs un pasniegšanas veids atbilst dzīvnieka uztura un uzvedības vajadzībām.

b) Dzīvnieka uzturs ir garšīgs un nepiesārņots. Izvēloties izejvielas, izgatavojot, sagatavojot un pasniedzot barību, iestādes veic pasākumus, lai līdz minimumam samazinātu ķīmisko, fizikālo un mikrobioloģisko piesārņojumu.

c) Arī barības iepakojums, pārvadāšana un uzglabāšana ir tāda, lai izvairītos no piesārņojuma, bojāšanās vai iznīcināšanas. Visas barības piltuves, siles vai citus barošanas piederumus regulāri tīra un vajadzības gadījumā sterilizē.

d) Katram dzīvniekam nodrošina iespēju piekļūt barībai un pietiekami plašu barošanās vietu, lai mazinātu sāncensību.

3.5. Dzirdīšana

a) Visiem dzīvniekiem allaž ir pieejams nepiesārņots dzeramais ūdens.

b) Ja izmanto automātiskās dzirdīšanas sistēmas, tās regulāri pārbauda, veic to apkopi un skalošanu, lai izvairītos no negadījumiem. Ja izmanto būrus ar vienlaidu grīdu, rūpējas par applūšanas riska samazināšanu.

c) Veic pasākumus, lai ūdens piegādi akvārijiem un tvertnēm pielāgotu katras zivju, abinieku un rāpuļu sugas vajadzībām un panesībai.

3.6. Atpūtas vietas un guļvietas

a) Allaž nodrošina sugai piemērotus guļvietas materiālus vai konstrukcijas, tostarp mīgas materiālus vai konstrukcijas vaislas dzīvniekiem.

►C2 b) Dzīvnieku sprostā atbilstīgi sugas vajadzībām nodrošina visiem dzīvniekiem stabilu un ērtu atpūtas vietu. ◄ Rūpējas, lai visas guļvietas būtu tīras un sausas.

3.7. Apkope

Iestādes ievieš pieradināšanas un apmācības programmas, kas piemērotas dzīvniekiem, procedūrām un projekta ilgumam.

▼B

B iedaļa. Iedaļa par atsevišķām sugām

1. Peles, žurkas, smilšu peles, kāmji un jūrascūciņas

Šajā un nākamajās tabulās par pelēm, žurkām, smilšu pelēm, kāmjiem un jūrascūciņām “sprosta augstums” nozīmē vertikālo attālumu no sprosta grīdas līdz sprosta augšējai horizontālajai daļai, un vairāk nekā 50 % sprosta minimālās platības pirms vides dažādošanai paredzētu ierīču pievienošanas ir šādā augstumā.

Plānojot procedūras, ņem vērā dzīvnieku iespējamo augšanu, lai visā pētījuma laikā būtu nodrošināta pietiekama platība (kas sīkāk noteikta 1.1.–1.5. tabulā).

1.1. tabula

Peles

	Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Grīdas platība vienam dzīvniekam (cm ²)	Sprosta minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
Krājumos un procedūru laikā	līdz 20	330	60	12	2017. gada 1. janvāris
	vairāk nekā 20 un mazāk nekā 25	330	70	12	
	vairāk nekā 25 un mazāk nekā 30	330	80	12	
	vairāk nekā 30	330	100	12	
Vaislai		330 Monogāmam pārim (autbrīdings/inbrīd- dings) vai trio (inbrīdings). Par katru papildu mātīti ar metienu to palie- lina par 180 cm ²		12	
Krājumi pie audzētājiem (*) Sprosta lielums 950 cm ²	mazāk nekā 20	950	40	12	
Sprosta lielums 1 500 cm ²	mazāk nekā 20	1 500	30	12	

(*) Peles pēc atšķiršanas var turēt šādā lielākā blīvumā īsajā periodā no atšķiršanas līdz izvešanai ar nosacījumu, ka dzīvniekus tur lielākos sprostos ar pietiekami daudzveidīgu vidi un šie izmitināšanas apstākļi nedrīkst radīt labklājības trūkumu, piemēram, agresijas, saslimstības un mirstības līmeņa pieaugumu, stereotipu uzvedību un citus uzvedības trūkumus, svāra zudumu vai citādu fizioloģisku vai uzvedības reakciju uz stresu.

1.2. tabula

Žurkas

	Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Grīdas platība vienam dzīvniekam (cm ²)	Sprosta minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
Krājumos un procedūru laikā (*)	mazāk nekā 200	800	200	18	2017. gada 1. janvāris
	vairāk nekā 200 un mazāk nekā 300	800	250	18	
	vairāk nekā 300 un mazāk nekā 400	800	350	18	
	vairāk nekā 400 un mazāk nekā 600	800	450	18	
	vairāk nekā 600	1 500	600	18	
Vaislai		800 Māfīte un metiens. Par katru papildu pieaugušo dzīvnieku, ko pastāvīgi iemītina sprostā, to palielina par 400 cm ²		18	
Krājumi pie audzētājiem (**) Sprosta lielums 1 500 cm ²	mazāk nekā 50	1 500	100	18	
	virs 50 un mazāk nekā 100	1 500	125	18	
	virs 100 un mazāk nekā 150	1 500	150	18	
	virs 150 un mazāk nekā 200	1 500	175	18	
Krājumi pie audzētājiem (**) Sprosta lielums 2 500 cm ²	mazāk nekā 100	2 500	100	18	
	virs 100 un mazāk nekā 150	2 500	125	18	
	virs 150 un mazāk nekā 200	2 500	150	18	

(*) Ilgtermiņa pētījumos, ja katram dzīvniekam atvēlētā telpa, tuvojoties pētījuma beigām, kļūst mazāka par norādīto, prioritāra ir stabila sociālo struktūru saglabāšana.

(**) Žurkas pēc atšķiršanas var turēt šādā lielākā blīvumā īsajā periodā no atšķiršanas līdz izvešanai ar nosacījumu, ka dzīvniekus tur lielākos sprostos ar pietiekami daudzveidīgu vidi un šie izmitināšanas apstākļi nedrīkst radīt labklājības trūkumu, piemēram, agresijas, saslimstības un mirstības līmeņa pieaugumu, stereotipu uzvedību un citus uzvedības trūkumus, svara zudumu vai citādu fizioloģisku vai uzvedības reakciju uz stresu.

1.3. tabula

Smilšu peles

	Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Grīdas platība vienam dzīvniekam (cm ²)	Sprosta minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
Krājumos un procedūru laikā	mazāk nekā 40 virs 40	1 200 1 200	150 250	18 18	2017. gada 1. janvāris
Vaislai		1 200 Monogāms pāris vai trio ar mazuli		18	

1.4. tabula

Kāmji

	Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Grīdas platība vienam dzīvniekam (cm ²)	Sprosta minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
Krājumos un procedūru laikā	mazāk nekā 60 virs 60 un mazāk nekā 100 virs 100	800 800 800	150 200 250	14 14 14	2017. gada 1. janvāris
Vaislai		800 Māfīte vai monogāms pāris ar metienu		14	
Krājumi pie audzētājiem (*)	mazāk nekā 60	1 500	100	14	

(*) Kāmji pēc atšķiršanas var turēt šādā blīvumā īsajā periodā no atšķiršanas līdz izvešanai ar nosacījumu, ka dzīvniekus tur lielākos sprostos ar pietiekami daudzveidīgu vidi un šie izmitināšanas apstākļi nedrīkst radīt labklājības trūkumu, piemēram, agresijas, saslimstības un mirstības līmeņa pieaugumu, stereotipu uzvedību un citus uzvedības trūkumus, svāra zudumu vai citādu fizioloģisku vai uzvedības reakciju uz stresu.

1.5. tabula

Jūrascūciņas

	Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Grīdas platība vienam dzīvniekam (cm ²)	Sprosta minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
Krājumos un procedūru laikā	mazāk nekā 200 virs 200 un mazāk nekā 300 virs 300 un mazāk nekā 450 virs 450 un mazāk nekā 700 virs 700	1 800 1 800 1 800 2 500 2 500	200 350 500 700 900	23 23 23 23 23	2017. gada 1. janvāris

▼B

	Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Grīdas platība vienam dzīv- niekam (cm ²)	Sprosta minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
Vaislai		2 500 Pāris ar metienu. Katrai papildu vaislas mēfītei to palielina par 1 000 cm ²		23	

2. Truši

Lauksaimniecības pētījumu laikā, kad pētījuma mērķa īstenošanai ir nepieciešams, lai dzīvnieki tiktu turēti apstākļos, kas līdzīgi tiem, kādos tur dzīvniekus komercsaimniecībās, dzīvnieku turēšana atbilst vismaz standartiem, kas noteikti Direktīvā 98/58/EK ⁽¹⁾.

Sprostā izvieto paaugstinājumus. Paaugstinājums ir tāds, lai dzīvnieks varētu uz tā gulēt un sēdēt un zem tā brīvi kustēties, un tas nedrīkst nosegt vairāk kā 40 % grīdas platības. Ja ārkārtēju zinātnisku vai veterināru iemeslu dēļ paaugstinājumu nevar lietot, sprosta platību palielina par 33 % vienam trusim un par 60 % diviem trušiem. Ja paaugstinājumu ierīko trušiem, kas ir jaunāki par 10 nedēļām, paaugstinājuma platība ir vismaz 55 × 25 cm un augstums no grīdas ir tāds, lai dzīvnieki to varētu izmantot.

2.1. tabula

Truši, kas vecāki par 10 nedēļām

2.1. tabula attiecas gan uz būriem, gan aplokiem. Papildu grīdas platība vienam trusim ir vismaz 3 000 cm² trešajam, ceturtajam, piektajam un sestajam trusim, bet, pāršniedzot skaitu seši, par katru trusi papildus pievieno vismaz 2 500 cm² platību.

Galīgā ķermeņa masa (kg)	Minimālā grīdas platība vienam vai diviem labi satiekošiem dzīvniekiem (cm ²)	Minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
mazāk nekā 3	3 500	45	2017. gada 1. janvāris
no 3 līdz 5	4 200	45	
virs 5	5 400	60	

2.2. tabula

Trušu māte un metiens

Trušu mātes masa (kg)	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Papildplatība migām (cm ²)	Minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
mazāk nekā 3	3 500	1 000	45	2017. gada 1. janvāris
no 3 līdz 5	4 200	1 200	45	
vairāk nekā 5	5 400	1 400	60	

⁽¹⁾ Padomes Direktīva 98/58/EK (1998. gada 20. jūlijs) par lauksaimniecībā izmantojamo dzīvnieku aizsardzību (OV L 221, 8.8.1998., 23. lpp.).

2.3. tabula

Par 10 nedēļām jaunāki truši

2.3. tabula attiecas gan uz būriem, gan aplokiem.

Vecums	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Minimālā grīdas platība vienam dzīvniekam (cm ²)	Minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
No atšķiršanas līdz 7 nedēļām	4 000	800	40	2017. gada 1. janvāris
No 7 līdz 10 nedēļām	4 000	1 200	40	

2.4. tabula

Truši: optimālie izmēri paaugstinājumiem sprostos, kuru izmēri ir norādīti 2.1. tabulā

Vecums nedēļās	Galīgā ķermeņa masa (kg)	Optimālais lielums (cm × cm)	Optimālais augstums no sprosta grīdas (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
virs 10	mazāk nekā 3	55 × 25	25	2017. gada 1. janvāris
	no 3 un līdz 5	55 × 30	25	
	virs 5	60 × 35	30	

3. Kaķi

Kaķus neizmitina pa vienam ilgāk par divdesmit četrām secīgām stundām. Kaķus, kuri vairākkārt ir bijuši agresīvi pret citiem kaķiem, izmitina atsevišķi tikai tad, ja tiem nevar atrast piemērotu kompanjonu. Visus individuus, kuri izvietoti pa pāriem vai grupās, vismaz reizi nedēļā novēro, vai neveidojas sociālais stress. Kaķenes ar kaķēniem, kuri nav sasnieguši četru nedēļu vecumu, vai kaķenes grūsnības pēdējās divās nedēļās var izmitināt atsevišķi.

3. tabula

Kaķi

Minimālā platība, kurā var turēt kaķeni ar kaķēniem, ir platība, kāda piemērota vienam kaķim, un to pakāpeniski paplašina tā, lai līdz četru mēnešu vecumam kaķēni būtu pārvietoti, ievērojot telpas prasības pieaugušiem kaķiem.

Attālums starp barošanas vietām un pakaišu paplātēm nav mazāks par 0,5 m, un tās nedrīkst mainīt vietām.

	Grīda (*) (m ²)	Plaukti (m ²)	Augstums (m)	33. panta 2. punktā minētā diena
Minimums vienam pieaugušam dzīvniekam	1,5	0,5	2	2017. gada 1. janvāris
Katram papildu dzīvniekam pieskaita vēl	0,75	0,25	—	

(*) Grīdas platība bez plauktiem.

▼B**4. Suņi**

Ja iespējams, suņiem nodrošina āra aplokus. Suņus neizmitina pa vienam ilgāk par četrām secīgām stundām.

Iekšējais sprosts aizņem vismaz 50 % no minimālās platības, kas jāatvēl suņiem saskaņā ar 4.1. tabulu.

Turpmāk noteiktā telpas lieluma pamatā ir prasības, kas noteiktas dzinēju-suņu turēšanai, bet lielākiem šķirnes suņiem, kā sanbernārs vai īru vilku suns, jāatvēl krietni lielāka platība, nekā norādīts 4.1. tabulā. Citām šķirnēm, kas nav laboratorijas dzinējsuņi, atvēlamo telpu nosaka, konsultējoties ar veterinārārstu.

*4.1. tabula***Suņi**

Suņus, kurus tur pāros vai grupās, var izmitināt platībā, kas ir puse no kopējās paredzētās platības (2 m² sunim līdz 20 kg, 4 m² sunim virs 20 kg), kad ar tiem veic šajā direktīvā noteiktās procedūras, ja zinātniskiem mērķiem tādi nošķiršanai ir būtiska nozīme. Periods, kad suns tiek šādi izmitināts, nedrīkst pārsniegt četras secīgas stundas.

Barojošai kucei ar kucēniem atvēl tādu pašu platību kā vienai tāda paša svara kucei. Aizgaldū kucei ar kucēniem projektē tā, lai kuce varētu pārvietoties uz papildu nodalījumu vai paaugstinājumu prom no kucēniem.

Masa (kg)	Sprosta minimālā platība (m ²)	Minimālā grīdas platība vienam vai diviem dzīvniekiem (m ²)	Katram papildu dzīvniekam vēl vismaz (m ²)	Minimālais augstums (m)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 20	4	4	2	2	2017. gada 1. janvāris
vairāk nekā 20	8	8	4	2	

*4.2. tabula***Suņi – saime pēc atšķiršanas no mātes**

Suņa masa (kg)	Sprosta minimālā platība (m ²)	Minimālā grīdas platība vienam dzīvniekam (m ²)	Minimālais augstums (m)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 5	4	0,5	2	2017. gada 1. janvāris
vairāk nekā 5 un līdz 10	4	1,0	2	
vairāk nekā 10 un līdz 15	4	1,5	2	
vairāk nekā 15 un līdz 20	4	2	2	
vairāk nekā 20	8	4	2	

▼B

5. Baltie seski

5. tabula

Baltie seski

	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Minimālā grīdas platība vienam dzīvniekam (cm ²)	Minimālais augstums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
Dzīvnieki līdz 600 g	4 500	1 500	50	2017. gada 1. janvāris
Dzīvnieki virs 600 g	4 500	3 000	50	
Pieauguši tēviņi	6 000	6 000	50	
Mātīte un metiens	5 400	5 400	50	

6. Primāti, kas nav cilvēkveidīgie primāti

Jaunu primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, atdalīšanu no viņu mātēm neveic – atkarībā no sugas – līdz vecumam no 6 līdz 12 mēnešiem.

Vide, kurā primāti, kas nav cilvēkveidīgie primāti, atrodas, ir tāda, kas dod tiem iespēju īstenot virkni sarežģītu ikdienas darbību. Sprosts nodrošina primātiem, kas nav cilvēkveidīgie primāti, iespējas īstenot cik vien iespējams plašu uzvedības klāstu, sniedz tiem drošības izjūtu, kā arī pietiekami dažādu vidi, lai dzīvnieks varētu skriet, staigāt, rāpties un lēkt.

6.1. tabula

Parastie kalitriksi un tamarīni

	Minimālā sprosta grīdas platība vienam (*) vai diviem dzīvniekiem kopā ar mazuliem līdz pieciem mēnešiem (m ²)	Minimālā kubatūra vienam papildu dzīvniekam, kas vecāks par pieciem mēnešiem (m ³)	Sprosta minimālais augstums (m) (**)	33. panta 2. punktā minētā diena
Parastie kalitriksi	0,5	0,2	1,5	2017. gada 1. janvāris
Tamarīni	1,5	0,2	1,5	

(*) Dzīvniekus tur pa vienam tikai ārkārtas apstākļos.

(**) Sprosta augšai jābūt vismaz 1,8 m no grīdas.

Parastajiem kalitriksiem un tamarīniem atdalīšanu no mātes neveic līdz astoņu mēnešu vecumam.

6.2. tabula

Vāverpērtiķi (saimiri)

Minimālā grīdas platība vienam (*) vai diviem dzīvniekiem (m ²)	Minimālais tilpums uz papildu dzīvnieku, kas vecāks par sešiem mēnešiem (m ³)	Sprosta minimālais augstums (m)	33. panta 2. punktā minētā diena
2,0	0,5	1,8	2017. gada 1. janvāris

(*) Dzīvniekus tur pa vienam tikai ārkārtas apstākļos.

Vāverpērtiķiem atdalīšanu no mātes neveic līdz sešu mēnešu vecumam.

6.3. tabula

Makaki un zaļie pērtiķi (*)

	Sprosta minimālā platība (cm ²)	Sprosta minimālā kubatūra (m ³)	Minimālā kubatūra vienam dzīvniekam (m ³)	Sprosta minimālais augstums (m)	33. panta 2. punktā minētā diena
Dzīvnieki, kas jaunāki par trim gadiem (**)	2,0	3,6	1,0	1,8	2017. gada 1. janvāris
Dzīvnieki no trīs gadu vecuma (***)	2,0	3,6	1,8	1,8	
Dzīvnieki, ko tur vaistai (****)			3,5	2,0	

(*) Dzīvniekus tur pa vienam tikai ārkārtas apstākļos.

(**) Sprostā ar minimālajiem izmēriem var turēt līdz trim dzīvniekiem.

(***) Sprostā ar minimālajiem izmēriem var turēt līdz diviem dzīvniekiem.

(****) Audzēšanas kolonijās papildu vieta/kubatūra nav vajadzīga dzīvnieku mazuļiem līdz divu gadu vecumam, kurus izmitina kopā ar māti.

Makakiem un zaļajiem pērtiķiem atdalīšanu no mātes neveic līdz astoņu mēnešu vecumam.

6.4. tabula

Paviāni (*)

	Sprosta minimālā platība (m ²)	Sprosta minimālā kubatūra (m ³)	Minimālā kubatūra vienam dzīvniekam (m ³)	Sprosta minimālais augstums (m)	33. panta 2. punktā minētā diena
Dzīvnieki, kas jaunāki par četriem gadiem (**)	4,0	7,2	3,0	1,8	2017. gada 1. janvāris
Dzīvnieki no četru gadu vecuma (**)	7,0	12,6	6,0	1,8	
Dzīvnieki, ko tur vaistai (***)			12,0	2,0	

(*) Dzīvniekus tur pa vienam tikai ārkārtas apstākļos.

(**) Sprostā ar minimālajiem izmēriem var turēt līdz diviem dzīvniekiem.

(***) Audzēšanas kolonijās papildu vieta/kubatūra nav vajadzīga dzīvnieku mazuļiem līdz divu gadu vecumam, kurus izmitina kopā ar viņu mātēm.

Paviāniem atdalīšanu no mātes neveic līdz astoņu mēnešu vecumam.

7. Lauksaimniecības dzīvnieki

Lauksaimniecības pētījumu laikā, kad pētījuma mērķa īstenošanai ir nepieciešams, lai dzīvnieki tiktu turēti apstākļos, kas līdzīgi tiem, kādos tur dzīvniekus komercsaimniecībās, dzīvnieku turēšana atbilst vismaz standartiem, kas noteikti Direktīvās 98/58/EK, 91/629/EEK ⁽¹⁾ un 91/630/EEK ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Padomes Direktīva 91/629/EEK (1991. gada 19. novembris), ar ko nosaka obligātos standartus teļu aizsardzībai (OV L 340, 11.12.1991., 28. lpp.).

⁽²⁾ Padomes Direktīva 91/630/EEK (1991. gada 19. novembris), ar kuru nosaka minimālos standartus cūku aizsardzībai (OV L 340, 11.12.1991., 33. lpp.).

7.1. tabula

Liellopi

Ķermeņa masa (kg)	Sprosta minimālā platība (m ²)	Minimālā grīdas platība vienam dzīvniekam (m ² /dzīvnieks)	Sīles platība neierobežotai tādu liellopu barošanai, kuru ragi ir apzāģēti (m/dzīvnieks)	Sīles platība ierobežotai tādu liellopu barošanai, kuru ragi ir apzāģēti (m/dzīvnieks)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 100	2,50	2,30	0,10	0,30	2017. gada 1. janvāris
virs 100 un līdz 200	4,25	3,40	0,15	0,50	
virs 200 un līdz 400	6,00	4,80	0,18	0,60	
virs 400 un līdz 600	9,00	7,50	0,21	0,70	
virs 600 un līdz 800	11,00	8,75	0,24	0,80	
virs 800	16,00	10,00	0,30	1,00	

7.2. tabula

Aitas un kazas

Ķermeņa masa (kg)	Sprosta minimālā platība (m ²)	Minimālā grīdas platība vienam dzīvniekam (m ² /dzīvnieks)	Minimālais šķērssienas augstums (m)	Sīles platība neierobežotai barošanai (m/dzīvnieks)	Sīles platība ierobežotai barošanai (m/dzīvnieks)	33. panta 2. punktā minētā diena
mazāk nekā 20	1,0	0,7	1,0	0,10	0,25	2017. gada 1. janvāris
virs 20 un līdz 35	1,5	1,0	1,2	0,10	0,30	
virs 35 un līdz 60	2,0	1,5	1,2	0,12	0,40	
virs 60	3,0	1,8	1,5	0,12	0,50	

7.3. tabula

Cūkas un pundurcūkas

Dzīvsvars (kg)	Sprosta minimālā platība (*) (m ²)	Minimālā grīdas platība vienam dzīvniekam (m ² /dzīvnieks)	Minimālā guļamā platība vienam dzīvniekam (termiski neitrālos apstākļos) (m ² /dzīvnieks)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 5	2,0	0,20	0,10	2017. gada 1. janvāris
virs 5 un līdz 10	2,0	0,25	0,11	
virs 10 un līdz 20	2,0	0,35	0,18	
virs 20 un līdz 30	2,0	0,50	0,24	
virs 30 un līdz 50	2,0	0,70	0,33	
virs 50 un līdz 70	3,0	0,80	0,41	
virs 70 un līdz 100	3,0	1,00	0,53	

▼B

Dzīvsvars (kg)	Sprosta minimālā platība (*) (m ²)	Minimālā grīdas platība vienam dzīvniekam (m ² /dzīvnieks)	Minimālā guļamā platība vienam dzīvniekam (termiski neitrālos apstākļos) (m ² /dzīvnieks)	33. panta 2. punktā minētā diena
virs 100 un līdz 150	4,0	1,35	0,70	
virs 150	5,0	2,50	0,95	
pieauguši (parastie) kuiļi	7,5		1,30	

(*) Cūkas var īsu laiku turēt mazākā sprostā, piemēram, sadalot galveno sprostu ar starpsienām, ja tam ir veterināri vai eksperimentāli iemesli, piemēram, ja ir vajadzīga individuāla barības uzņemšana.

*7.4. tabula***Zirgi**

Īsākajai malai jābūt vismaz 1,5 reizes augstākai par dzīvnieka skausta augstumu. Iekštelpu sprostu augstums ir tāds, lai dzīvnieki varētu saslieties pakaļkājās pilnā augumā.

Skausta augstums (m)	Minimālā grīdas platība vienam dzīvniekam (m ² /dzīvnieks)			Sprosta minimālais augstums (m)	33. panta 2. punktā minētā diena
	Katram dzīvniekam, ko tur pa vienam vai grupās līdz trim dzīvniekiem	Katram dzīvniekam, ko tur grupās pa četriem vai vairāk dzīvniekiem	Atnešanās steliņģis/ķēve ar kumeļu		
1,00 līdz 1,40	9,0	6,0	16	3,00	2017. gada 1. janvāris
virs 1,40 un līdz 1,60	12,0	9,0	20	3,00	
virs 1,60	16,0	(2 × WH) ² (*)	20	3,00	

(*) Lai nodrošinātu pietiekami daudz vietas, atvēlēto vietu katram dzīvniekam aprēķina, ņemot vērā skausta augstumu.

8. Putni

Lauksaimniecības pētījumu laikā, kad pētījuma mērķa īstenošanai ir nepieciešams, lai dzīvnieki tiktu turēti apstākļos, kas līdzīgi tiem, kādos tur dzīvniekus komercsaimniecībās, dzīvnieku turēšana atbilst vismaz standartiem, kas noteikti Direktīvās 98/58/EK, 1999/74/EK ⁽¹⁾ un 2007/43/EK ⁽²⁾.

*8.1. tabula***Mājas vistas**

Ja zinātnisku iemeslu dēļ nevar nodrošināt minimālo sprosta izmēru, izmēģinājuma veicējs, konsultējoties ar veterināru, pamato iesprostošanas ilgumu. Šādos apstākļos putnus var izmitināt mazākās novietnēs ar piemērotiem uzlabojumiem un minimālo grīdas platību 0,75 m².

⁽¹⁾ Padomes Direktīva 1999/74/EK (1999. gada 19. jūlijs), ar ko paredz minimālos standartus dējējvistu aizsardzībai (OV L 203, 3.8.1999., 53. lpp.).

⁽²⁾ Padomes Direktīva 2007/43/EK (2007. gada 28. jūnijs), ar ko nosaka obligātos noteikumus gaļas ražošanai audzētu cāļu aizsardzībai (OV L 182, 12.7.2007., 19. lpp.).

▼B

Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (m ²)	Minimālā platība vienam putnam (m ²)	Minimālais augstums (cm)	Minimālais barības siles garums vienam putnam (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 200	1,00	0,025	30	3	2017. gada 1. janvāris
virs 200 un līdz 300	1,00	0,03	30	3	
virs 300 un līdz 600	1,00	0,05	40	7	
virs 600 un līdz 1 200	2,00	0,09	50	15	
virs 1 200 un līdz 1 800	2,00	0,11	75	15	
virs 1 800 un līdz 2 400	2,00	0,13	75	15	
virs 2 400	2,00	0,21	75	15	

8.2. tabula

Mājas tītari

Visu sprosta malu garums ir vismaz 1,5 m. Ja zinātnisku iemeslu dēļ nevar nodrošināt minimālo sprosta izmēru, izmēģinājuma veicējs, konsultējoties ar veterināru, pamato iesprostošanas ilgumu. Tādos apstākļos putnus var turēt mazākos sprostos ar pietiekami daudzveidīgu vidi, minimālo grīdas platību 0,75 m² un minimālo augstumu 50 cm putniem līdz 0,6 kg, 75 cm putniem līdz 4 kg un 100 cm putniem virs 4 kg. Šajos sprostos var izmitināt mazas putnu grupas, ievērojot 8.2. tabulā norādīto atvēlēto telpu.

Ķermeņa masa (kg)	Sprosta minimālā platība (m ²)	Minimālā platība vienam putnam (m ²)	Minimālais augstums (cm)	Minimālais barības siles garums vienam putnam (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 0,3	2,00	0,13	50	3	2017. gada 1. janvāris
virs 0,3 un līdz 0,6	2,00	0,17	50	7	
virs 0,6 un līdz 1	2,00	0,30	100	15	
virs 1 un līdz 4	2,00	0,35	100	15	
virs 4 un līdz 8	2,00	0,40	100	15	
virs 8 un līdz 12	2,00	0,50	150	20	
virs 12 un līdz 16	2,00	0,55	150	20	
virs 16 un līdz 20	2,00	0,60	150	20	
virs 20	3,00	1,00	150	20	

▼B

8.3. tabula

Paipalas

Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (m ²)	►C1 Platība vienam papildu putnam, izmitinot pārī (m ²) ◀	Platība vienam papildu putnam, izmi- tinot grupā (m ²)	Minimālais augstums (cm)	Minimālais barības siles garums vienam putnam (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 150	1,00	0,5	0,10	20	4	2017. gada 1. janvāris
vairāk nekā 150	1,00	0,6	0,15	30	4	

8.4. tabula

Pīles un zosis

Ja zinātnisku iemeslu dēļ nevar nodrošināt minimālo sprosta izmēru, izmēģinājuma veicējs, konsultējoties ar veterināru, pamato iesprostošanas ilgumu. Šādos apstākļos putnus var izmitināt mazākās novietnēs ar piemērotiem uzlabojumiem un minimālo grīdas platību 0,75 m². Šajos sprostos var izmitināt mazas putnu grupas, ievērojot 8.4. tabulā norādīto atvēlēto telpu.

Ķermeņa masa (g)	Sprosta minimālā platība (m ²)	Platība vienam putnam (m ²) (*)	Minimālais augstums (cm)	Minimālais barības siles garums vienam putnam (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
<i>Pīles</i>					2017. gada 1. janvāris
līdz 300	2,00	0,10	50	10	
vairāk nekā 300 un līdz 1 200 (**)	2,00	0,20	200	10	
vairāk nekā 1 200 un līdz 3 500	2,00	0,25	200	15	
vairāk nekā 3 500	2,00	0,50	200	15	
<i>Zosis</i>					
Līdz 500	2,00	0,20	200	10	
vairāk nekā 500 un līdz 2 000	2,00	0,33	200	15	
vairāk nekā 2 000	2,00	0,50	200	15	

(*) Ietver dīķi ar minimālo platību 0,5 m² uz 2 m² sprosta platības un minimālo dziļumu 30 cm. Dīķis var aizņemt līdz pat 50 % no sprosta minimālās platības.

(**) Putnus pirms apspalvošanās var turēt sprostos ar minimālo augstumu 75 cm.

8.5. tabula

Pīles un zosis: dīķa minimālie izmēri (*)

	Platība (m ²)	Dziļums (cm)
Pīles	0,5	30
Zosis	0,5	no 10 un līdz 30

(*) Dīķa lielums 2 m² sprostam. Dīķis var aizņemt līdz pat 50 % no sprosta minimālās platības.

▼B

8.6. tabula

Baloži

Sprosti ir gari un šauri (piemēram, 2×1 m), nevis kvadrātveida, lai putni varētu veikt īsus lidojumus.

Grupas lielums	Sprosta minimālā platība (m ²)	Minimālais augstums (cm)	Minimālais barības siles garums vienam putnam (cm)	Minimālais laktas garums vienam putnam (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 6	2	200	5	30	2017. gada 1. janvāris
no 7 un līdz 12	3	200	5	30	
katram papildu putnam, kad skaits pārsniedz 12	0,15		5	30	

8.7. tabula

Svītrainās žubītes (amadīni)

Sprosti ir gari un šauri (piemēram, 2×1 m), lai putni varētu veikt īsus lidojumus. ►C2 Vairošanās procesu izpētes nolūkā putnu pārus var izmītināt mazākās, atbilstīgi bagātinātās novietnēs ar minimālo grīdas platību 0,5 m² un minimālo augstumu 40 cm. ◀ Izmēģinājuma veicējs, konsultējoties ar veterināru, pamato iesprostošanas ilgumu.

Grupas lielums	Sprosta minimālā platība (m ²)	Minimālais augstums (cm)	Minimālais barības trauku skaits	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 6	1,0	100	2	2017. gada 1. janvāris
7 līdz 12	1,5	200	2	
13 līdz 20	2,0	200	3	
katram papildu putnam, skaitam pārsniedzot 20	0,05		1 uz sešiem putniem	

9. Bezastainie abinieki

9.1. tabula

Ūdens astainie abinieki

Ķermeņa garums (*) (cm)	Minimālā ūdens virsmas platība (cm ²)	Minimālā ūdens platība katram papildu dzīvniekam grupā (cm ²)	Minimālais ūdens dziļums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 10	262,5	50	13	2017. gada 1. janvāris
virš 10 un līdz 15	525	110	13	
virš 15 un līdz 20	875	200	15	

▼B

Ķermeņa garums (*) (cm)	Minimālā ūdens virsmas platība (cm ²)	Minimālā ūdens platība katram papildu dzīvniekam grupā (cm ²)	Minimālais ūdens dziļums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
virs 20 un līdz 30	1 837,5	440	15	
virs 30	3 150	800	20	

(*) Mēra no mutes līdz kloācai.

9.2. tabula

Ūdens bezastainie abinieki (*)

Ķermeņa garums (**) (cm)	Minimālā ūdens virsmas platība (cm ²)	Minimālā ūdens platība katram papildu dzīvniekam grupā (cm ²)	Minimālais ūdens dziļums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
mazāk nekā 6	160	40	6	2017. gada 1. janvāris
no 6 un līdz 9	300	75	8	
virs 9 un līdz 12	600	150	10	
virs 12	920	230	12,5	

(*) Šie nosacījumi attiecas uz turēšanas (t. i., audzēšanas) tvertnēm, bet ne uz tvertnēm, ko izmanto dabiskai pārošanai un superovulācijai efektivitātes labad, jo šīm procedūrām vajadzīgas mazākas atsevišķas tvertnes. Vajadzīgā telpas platība noteikta pieaugušu īpatņu lieluma kategorijām; jaunuļus un kurkuļus vai nu neieskaita, vai izmērus pielāgo saskaņā ar noteikto mērogu.

(**) Mēra no mutes līdz kloācai.

9.3. tabula

Daļēji ūdenī dzīvojoši bezastainie abinieki

Ķermeņa garums (*) (cm)	Sprosta minimālā platība (**) (cm ²)	Minimālā platība katram papildu dzīvniekam, kuru tur grupā (cm ²)	Minimālais sprosta augstums (***) (cm)	Minimālais ūdens dziļums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 5,0	1 500	200	20	10	2017. gada 1. janvāris
virs 5,0 un līdz 7,5	3 500	500	30	10	
virs 7,5	4 000	700	30	15	

(*) Mēra no mutes līdz kloācai.

(**) Viena trešdaļa sauszemes, divas trešdaļas ūdens, kas ir pietiekams, lai dzīvnieki varētu ienirt.

(***) Mērot no zemes daļas virsmas līdz iekšējai daļai terārijā augšdaļā; turklāt sprosta augstums jāpielāgo iekšējam iekārtojuma.

9.4. tabula

Daļēji uz sauszemes dzīvojošie bezastainie abinieki

Ķermeņa garums (*) (cm)	Sprosta minimālā platība (**) (cm ²)	Minimālā platība katram papildu dzīvniekam grupā (cm ²)	Minimālais sprosta augstums (***) (cm)	Minimālais ūdens dziļums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 5,0	1 500	200	20	10	2017. gada 1. janvāris
virs 5,0 un līdz 7,5	3 500	500	30	10	
virs 7,5	4 000	700	30	15	

(*) Mēra no mutes līdz kloākam.

(**) Divas trešdaļas sauszemes, viena trešdaļa ūdens, kas ir pietiekams, lai dzīvnieki varētu ienirt.

(***) Mērot no zemes daļas virsmas līdz iekšējai daļai terārijā augšdaļā; turklāt sprosta augstums jāpielāgo iekšējam iekārtojumam.

9.5. tabula

Koku bezastainie abinieki

Ķermeņa garums (*) (cm)	Sprosta minimālā platība (**) (cm ²)	Minimālā platība katram papildu dzīvniekam grupā (cm ²)	Sprosta minimālais augstums (***) (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 3,0	900	100	30	2017. gada 1. janvāris
vairāk nekā 3,0	1 500	200	30	

(*) Mēra no mutes līdz kloākam.

(**) Divas trešdaļas sauszemes, viena trešdaļa baseina, kas ir pietiekams, lai dzīvnieki varētu ienirt.

(***) Mērot no zemes daļas virsmas līdz iekšējai daļai terārijā augšdaļā; turklāt sprosta augstums jāpielāgo iekšējam iekārtojumam.

10. Rāpuļi

10.1. tabula

Ūdens bruņurupuči

Ķermeņa garums (*) (cm)	Minimālā ūdens virsmas platība (cm ²)	Minimālā ūdens virsmas platība katram papildu dzīvniekam grupā (cm ²)	Minimālais ūdens dziļums (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 5	600	100	10	2017. gada 1. janvāris
vairāk par 5 un līdz 10	1 600	300	15	
vairāk par 10 un līdz 15	3 500	600	20	
vairāk par 15 un līdz 20	6 000	1 200	30	
vairāk par 20 un līdz 30	10 000	2 000	35	
vairāk par 30	20 000	5 000	40	

(*) Mēra taisnā līnijā no bruņu priekšējās malas līdz aizmugurējai malai.

10.2. tabula

Sauszemes čūskas

Ķermeņa garums (*) (cm)	Minimālā grīdas platība (cm ²)	Minimālā platība katram papildu dzīvniekam grupā (cm ²)	Minimālais sprosta augstums (**) (cm)	33. panta 2. punktā minētā diena
līdz 30	300	150	10	2017. gada 1. janvāris
vairāk par 30 un līdz 40	400	200	12	
vairāk par 40 un līdz 50	600	300	15	
vairāk par 50 un līdz 75	1 200	600	20	
vairāk par 75	2 500	1 200	28	

(*) Mēra no mutes līdz astes galam.

(**) Mērot no zemes daļas virsmas līdz iekšējai daļai terārijā augšdaļā; turklāt sprosta augstums jāpielāgo iekšējam iekārtojumam.

11. Zivis

11.1. Ūdensapgāde un kvalitāte

Nodrošina, lai pastāvīgi būtu pieejami atbilstīgas kvalitātes ūdens krājumi pietiekamā daudzumā. Nodrošina pietiekamu ūdens plūsmu recirkulācijas sistēmās vai filtros zivju tvertnēs un pieļaujamam līmenim atbilstīgus ūdens kvalitātes parametrus. Ja nepieciešams, ūdens krājumus attiecīgi filtrē vai attīra, lai nepieļautu, ka tajos nokļūst zivīm kaitīgas vielas. Ūdens kvalitātes parametrus pastāvīgi uztur pieļaujamās robežās, kas nodrošina konkrētai zivju sugai un attīstības stadijai normālas aktivitātes un fizioloģiju. Ūdens plūsmai ir jābūt tādai, lai zivis varētu normāli peldēt un saglabāt normālas uzvedības izpausmes. Paredz pietiekamu laiku, lai zivis aklimatizētos un pielāgotos mainīgiem ūdens kvalitātes apstākļiem.

11.2. Skābeklis, slāpekļa savienojumi, pH un sāļums

Skābekļa koncentrācijai jābūt atbilstoši attiecīgās sugas vajadzībām un situācijai, kādā šīs zivis atrodas. Ja nepieciešams, zivju tvertnēs nodrošina ūdens papildu bagātināšanu ar skābekli. Uztur zemu slāpekļa savienojumu koncentrāciju.

Atbilstīgi sugas vajadzībām pielāgo pH līmeni un uztur to cik stabilu vien iespējams. Sāļumu pielāgo attiecīgās zivju sugas vajadzībām un to attīstības stadijai. Sāls koncentrāciju maina pakāpeniski.

11.3. Temperatūra, apgaismojums, troksnis

Temperatūru uztur optimālās robežās atbilstīgi attiecīgās zivju sugas vajadzībām un cik stabilu vien iespējams. Temperatūras izmaiņas veic pakāpeniski. Zivis tur piemērota fotoperiodisma apstākļos. Līdz minimumam samazina trokšņa līmeni un, ja iespējams, aprīkojumu, kas rada troksni vai vibrāciju, piemēram, jaudas ģeneratorus vai filtrācijas sistēmas, novieto atsevišķi no zivju tvertnēm.

▼B

11.4. Turēšanas blīvums un vides dažādība

Zivju turēšanas blīvuma pamatā jābūt tam, kādas kopumā ir konkrēto zivju vajadzības attiecībā uz vidi, veselību un labturību. Zivīm nodrošina pietiekamu ūdens apjomu normālai peldēšanai, ņemot vērā zivju izmēru, vecumu, veselības stāvokli un barošanas metodes. Zivīm nodrošina pienācīgi daudzveidīgu vidi, piemēram, slēptuves vai substrātu tvertnes apakšdaļā, ja vien uzvedības īpatnības neliecina, ka tas nav nepieciešams.

11.5. Barošana un apkope

Zivis baro saskaņā ar atbilstošām barības vielu normām un biežumu. Īpašu uzmanību pievērš zivju kāpuru barošanai ikreiz, kad notiek pāreja no dabiskā uztura uz mākslīgo. Zivju apkopes manipulācijas samazina līdz minimumam.

IV PIELIKUMS

DZĪVNIĒKU NOGALINĀŠANAS METODES

1. Nogalinot dzīvniekus, izmanto tabulā minētās metodes.

Metodes, kuras nav minētajā sarakstā, var izmantot:

- a) dzīvniekiem bezsamaņā ar nosacījumu, ka dzīvnieks pirms nāves neatgūst samaņu;
- b) dzīvniekiem, ko izmanto lauksaimniecības pētījumos, kad projekta mērķa īstenošanai ir nepieciešams, lai dzīvnieki tiktu turēti apstākļos, kas līdzīgi tiem, kādos tur dzīvniekus komercsaimniecībās; šādus dzīvniekus var nogalināt atbilstīgi prasībām, kas noteiktas I pielikumā Padomes Regulā (EK) Nr. 1099/2009 (2009. gada 24. septembris) par dzīvnieku aizsardzību nonāvēšanas laikā ⁽¹⁾.

2. Dzīvnieku nogalināšanu veic ar vienu no šīm metodēm:

- a) apstiprinājums, ka neatgriezeniski izbeigusies cirkulācija;
- b) smadzeņu iznīcināšana;
- c) kakla dislocēšana;
- d) atasiņošana; vai
- e) apstiprinājums, ka sāk iestāties *rigor mortis*.

3. Tabula

Sugas – piezīmes/ metodes	Zivis	Bezastainie abinieki	Rāpuļi	Putni	Grauzēji	Truši	Suņi, kaķi, baltie seski un lapsas	Lielie zīdītājdzi- vnieki	Primāti, kas nav cilvēkvei- dīgie primāti
Anestēzijas līdzekļu pārdozēšana	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)
Kaušanas pistole			(2)						
Oglekļa dioksīds					(3)				
Kakla skriemeļu dislokācija				(4)	(5)	(6)			
Kontuzēšana/spēcīgs sitiens pa galvu				(7)	(8)	(9)	(10)		
Galvas nociršana				(11)	(12)				
Elektriska apdullināšana	(13)	(13)		(13)		(13)	(13)	(13)	
Cēlgāzes (Ar, N ₂)								(14)	
Nošaušana ar piemē- rotām šautenēm, pistolēm un munīciju			(15)				(16)	(15)	

⁽¹⁾ OV L 303, 18.11.2009., 1. lpp.

▼B

Prasības

1. Vajadzības gadījumā izmanto ar iepriekšēju sedāciju.
2. Izmanto tikai lieliem rāpuļiem.
3. Izmanto, tikai ievadot kamerā pakāpeniski. Neizmanto grauzēju augļa formām un jaundzimušajiem.
4. Izmanto putniem tikai līdz 1 kg. Putnus, kas smagāki par 250 g, iemidzina.
5. Izmanto grauzējiem tikai līdz 1 kg. Grauzējus, kas smagāki par 150 g, iemidzina.
6. Izmanto trušiem tikai līdz 1 kg. Trušus, kas smagāki par 150 g, iemidzina.
7. Izmanto putniem tikai līdz 5 kg.
8. Izmanto grauzējiem tikai līdz 1 kg.
9. Izmanto trušiem tikai līdz 5 kg.
10. Izmanto tikai jaundzimušajiem.
11. Izmanto putniem tikai līdz 250 g.
12. Izmanto tikai tad, ja nevar izmantot citas metodes.
13. Vajadzīgs īpašs aprīkojums.
14. Izmanto tikai cūkām.
15. Izmanto tikai pieredzējuši šāvēji lauka apstākļos.
16. Izmanto tikai pieredzējuši šāvēji lauka apstākļos, ja citas metodes nav iespējams izmantot.

*V PIELIKUMS***23. PANTA 3. PUNKTĀ MINĒTO ELEMENTU SARAKSTS**

1. Spēkā esošie valsts tiesību akti attiecībā uz dzīvnieku iegādi, audzēšanu, kopšanu un izmantošanu zinātniskiem mērķiem.
2. Ētika saistībā ar cilvēku un dzīvnieku attiecībām, dzīvības vērtība un argumenti par labu vai par sliktu dzīvnieku izmantošanai zinātniskiem mērķiem.
3. Bioloģijas pamatelementi un konkrētām sugām raksturīgi bioloģijas elementi saistībā ar anatomiju, fizioloģiskajām īpatnībām, vaislu, ģenētiku un gēnu pārveidi.
4. Dzīvnieku uzvedība, audzēšana un vides dažādošana.
5. Attiecīgos gadījumos – sugām pielāgotas apiešanās metodes un procedūras.
6. Dzīvnieku veselības pārvaldība un higiēna.
7. Izpratne par konkrētām parastāko laboratorijas dzīvnieku sugām raksturīgu diskomfortu, sāpēm un ciešanām.
8. Anestēzija, sāpju mazināšanas metodes un nogalināšana.
9. Humānu mērķa parametru izmantošana.
10. Aizstāšanas, samazināšanas un pilnveides prasība.
11. Procedūru un projektu plānošana vajadzības gadījumā.

*VI PIELIKUMS***37. PANTA 1. PUNKTA c) APAKŠPUNKTĀ MINĒTO ELEMENTU SARAKSTS**

1. Šādu elementu nozīmība un attaisnojamība:
 - a) dzīvnieku izmantošana, tostarp to izcelsme, aplēstais skaits, suga un dzīves posms;
 - b) procedūras.
2. Metožu, lai aizstātu, samazinātu un pilnveidotu dzīvnieku izmantošanu procedūrās, piemērošana.
3. Anestēzijas, atsāpināšanas un citu sāpju mazināšanas metožu plānotā izmantošana.
4. Attiecīgos gadījumos – jebkādu dzīvnieku ciešanu samazināšana, novēršana un atvieglināšana no dzimšanas līdz nāvei.
5. Humānu mērķa parametru izmantošana.
6. Testēšanas vai novērojumu stratēģija un statistiskā plānošana nolūkā līdz minimumam samazināt dzīvnieku skaitu, tiem radītās sāpes, ciešanas, diskomfortu un – attiecīgā gadījumā – ietekmi uz vidi.
7. Dzīvnieku vairākkārtēja izmantošana un tās kumulatīvā ietekme uz dzīvniekiem.
8. Ierosinātā procedūru smaguma klasifikācija.
9. Attiecīgos gadījumos – izvairīšanās no procedūru nevajadzīgas dublēšanās.
10. Dzīvnieku izmitināšanas, audzēšanas un kopšanas apstākļi.
11. Nogalināšanas metodes.
12. Projektā iesaistīto personu kompetence.

*VII PIELIKUMS***SAVIENĪBAS REFERENCES LABORATORIJAS PIENĀKUMI UN UZDEVUMI**

1. Direktīvas 48. pantā minētā Savienības references laboratorija ir Komisijas Kopīgais pētniecības centrs.
2. Savienības references laboratorija jo īpaši ir atbildīga par to, lai:
 - a) koordinētu un veicinātu alternatīvu procedūru izstrādi un izmantošanu, tostarp lietišķos un pamatpētījumus un obligāto testēšanu;
 - b) koordinētu alternatīvu pieeju validāciju Savienības mērogā;
 - c) darbotos kā informācijas sniegšanas un apmaiņas centrs jautājumos, kas saistīti ar alternatīvu pieeju izstrādi;
 - d) izveidotu, uzturētu un pārvaldītu publiski pieejamas datubāzes un informācijas sistēmas par alternatīvām pieejām un to izstrādes stadiju;
 - e) veicinātu dialogu starp likumdevējiem, regulatoriem un visām ieinteresētajām pusēm, it īpaši nozares pārstāvjiem, zinātniekiem biomedicīnas jomā, patērētāju organizācijām un dzīvnieku labturības aizstāvju grupām, ar mērķi nodrošināt alternatīvu pieeju attīstību, validāciju, tiesisku atzīšanu, starptautisku atzīšanu un piemērošanu.
3. Savienības references laboratorija piedalās alternatīvu pieeju validācijā.

VIII PIELIKUMS

PROCEDŪRU SMAGUMA KLASIFIKĀCIJA

Procedūras smagumu nosaka atkarībā no paredzamās sāpju, ciešanu, diskomforta vai ilgstoša kaitējuma pakāpes, ko katrs dzīvnieks izjūt procedūras gaitā.

I iedaļa. Smaguma kategorijas

Neatgriezeniska:

kā “neatgriezeniskas” klasificē procedūras, kuras veic vispārējā anestēzijā un kuru beigās dzīvnieks neatgūst samaņu.

Viegla:

kā “vieglas” klasificē procedūras, kuru rezultātā dzīvnieki jūt īslaicīgas nelielas sāpes, ciešanas, ievainojumu vai nelielu diskomfortu, kā arī procedūras bez būtiska kaitējuma dzīvnieku vispārējam stāvoklim.

Mērena:

kā “mērenas” klasificē procedūras, kuru rezultātā dzīvnieki var just īslaicīgas mērenas sāpes, ciešanas vai diskomfortu vai ilgstošas vieglas sāpes, ciešanas vai diskomfortu, kā arī procedūras, ar ko var nodarīt mērenu kaitējumu dzīvnieka labsajūtai vai vispārējam stāvoklim.

Smaga:

kā “smagas” klasificē procedūras, kuru rezultātā dzīvnieki var just stipras sāpes, ciešanas vai diskomfortu vai ilgstošas mērenas sāpes, ciešanas vai diskomfortu, kā arī procedūras, ar ko var nodarīt smagu kaitējumu dzīvnieka labsajūtai vai vispārējam stāvoklim.

II iedaļa. Piešķiršanas kritēriji

Attiecīgai procedūrai piešķirot smaguma kategoriju, ņem vērā katru iejaukšanos vai manipulāciju ar dzīvnieku šīs procedūras gaitā. To piešķir, pamatojoties uz smagākajām sekām, ko individuāli var izjust dzīvnieks, pēc tam, kad būs piemēroti visi attiecīgie uzlabošanas paņēmieni.

Piešķirot procedūrai attiecīgu kategoriju, ņem vērā procedūras veidu un vairākus citus faktorus. Visus minētos faktorus apsver katrā gadījumā atsevišķi.

Ar procedūrām saistīti faktori ietver:

- manipulācijas veidu, apiešanos,
- procedūras (visu elementu) izraisīto sāpju, ciešanu, diskomforta vai ilgstoša kaitējuma raksturu un tās intensitāti, ilgumu, izmantoto metožu biežumu un skaitu,
- kumulatīvas ciešanas procedūras gaitā,
- dabiskās izturēšanās izpausmju nepieļaušanu, tostarp ierobežojumus attiecībā uz turēšanas, audzēšanas un kopšanas standartiem.

▼B

Šā pielikuma III iedaļā sniegti procedūru veidu piemēri, kam piešķirtas smaguma kategorijas, pamatojoties uz faktoriem, kas saistīti ar attiecīgo procedūru veidu. Tie sniedz norādi, kāda klasifikācija būtu piemērotākā konkrēta veida procedūrām.

Tomēr, lai galīgi noteiktu procedūras smaguma klasifikāciju, ņem vērā šādus papildu faktorus, izskatot katru gadījumu atsevišķi:

- sugas un genotipa veids,
- dzīvnieka briedums, vecums un dzimums,
- dzīvnieka apmācības pieredze saistībā ar procedūru,
- dzīvnieka vairākkārtējas izmantošanas gadījumā – iepriekšējo procedūru faktiskais smagums,
- metodes, ko izmanto, lai mazinātu sāpes, ciešanas un diskomfortu, tostarp turēšanas, audzēšanas un aprūpes apstākļu pilnveide,
- humāni mērķa parametri.

III iedaļa

Dažādu procedūru veidu piemēri, kam piešķirtas smaguma kategorijas, pamatojoties uz faktoriem, kas saistīti ar attiecīgo procedūras veidu

1. Viegla:

- a) anestēzijas ievadīšana, izņemot vienīgi nogalināšanas nolūkā;
- b) farmakokinētiski pētījumi, kad tiek ievadīta tikai viena deva un ņemti ierobežota skaita asins paraugi (kopā < 10 % cirkulācijas tilpuma) un nav paredzams, ka attiecīgā viela varētu izraisīt jebkādas novērojamas nelabvēlīgas sekas;
- c) neinvazīva dzīvnieku skenēšana (piemēram, *MRI*), lietojot piemērotu sedāciju vai anestēziju;
- d) virspusējas procedūras, piemēram, auss vai astes biopsijas, minisūkņu un transponderu zemādas implantācija bez ķirurģiskas iejaukšanās;
- e) ārēju telemetrisku ierīču pielietošana, kas dzīvniekiem izraisa tikai nelielu kaitējumu vai paredz nelielu iejaukšanos to normālajās aktivitātēs un uzvedībā;
- f) vielu ievadīšana zemādā, intramuskulāri, intraperitoniāli, mākslīgi barojot un intravenozi pa virspusējiem asinsvadiem, ja vielai nav vairāk kā viegla ietekme uz dzīvnieku un ievadītais tilpums atbilst attiecīgiem ierobežojumiem atkarībā no dzīvnieka lieluma un sugas;
- g) audzēja vai spontāna audzēja ierosināšana, kas neizraisa nekādas novērojamas nelabvēlīgas klīniskas sekas (piemēram, mazi, neinvazīvi zemādas mezgliņi);
- h) ģenētiski pārveidotu dzīvnieku audzēšana, kā rezultātā, paredzams, rodas vieglas fenotipa izmaiņas;
- i) izmainīta sastāva ēdināšana, kas neatbilst visām dzīvnieku ēdināšanas vajadzībām un, paredzams, izraisa vieglas klīniskās novirzes pētījuma norises laikā;
- j) īstermiņa (< 24 stundas) ievietošana metabolisma būros;

▼B

- k) pētījumi, kuros paredzēts pieaugušas žurkas vai peles (tādas šķirnes, kam nepieciešama sabiedrība) īstermiņā nošķirt no sociālajiem partneriem vai ievietot pa vienai būros;
- l) metodes, kas saistītas ar dzīvnieku pakļaušanu traucējošiem stimuliem, kuri īslaicīgi izraisa nelielas sāpes, ciešanas vai diskomfortu un no kuriem dzīvnieki var veiksmīgi izvairīties;
- m) turpmāk minēto piemēru kombinācija vai akumulācija, kā rezultātā procedūru var klasificēt kā "vieglu":
 - i) ķermeņa uzbūves izpēti ar neinvazīvām metodēm un minimālu ierobežošanu;
 - ii) EKG novērošana, izmantojot neinvazīvas metodes, minimāli vai nemaz neierobežojot pieradinātu dzīvnieku;
 - iii) ārēju telemetrisku ierīču pielietošana, kas sociāli adaptīviem dzīvniekiem, paredzams, neizraisa kaitējumu un neiejaucas to normālajās aktivitātēs un uzvedībā;
 - iv) ģenētiski pārveidotu dzīvnieku audzēšana, kā rezultātā nav sagaidāmas klīniski novērojamas nelabvēlīgas fenotipa izmaiņas;
 - v) inerti marķieru pievienošana barībai, lai sekotu gremošanas norisei;
 - vi) pieaugušām žurkām – ēdināšanas pārtraukšana ne vairāk kā 24 stundas;
 - vii) pārbaudes atklātā laukā.

2. Mērena:

- a) testēšanas vielu bieža ievadīšana, kas izraisa mērenas klīniskas sekas, un asins paraugu ņemšana (> 10 % cirkulācijas tilpuma) pie samanas esošam dzīvniekam ar dažu dienu starplaiku, neveicot tilpuma aizvietošanu;
- b) akūtas devas diapazona noteikšanas pētījumi, hroniskas toksicitātes/kancerogenitātes testi ar neletāliem mērķa parametriem;
- c) ķirurģiska iejaukšanās, izmantojot vispārējo anestēziju un attiecīgus pret-sāpju līdzekļus, saistībā ar pēcoperācijas sāpēm, ciešanām vai kaitējumu vispārējam stāvoklim. Piemēram: torakotomija, kraniotomija, laparotomija, orhidektomija, limfadenektomija, tireoidotomija, ortopēdiska ķirurģiska iejaukšanās ar efektīvu stabilizāciju un brūču apkopi, orgānu transplantācija ar efektīvu atgrūšanas kontroli, katetru vai biomedicīnisku ierīču (piemēram, telemetrisku raidītāju, minisūkņu, utt.) ķirurģiska implantācija;
- d) metodes audzēja vai spontāna audzēja ierosināšanai, kas, paredzams, izraisa mērenas sāpes vai diskomfortu vai mērenus normālas uzvedības traucējumus;
- e) apstarošana vai ķīmijterapija ar subletālu devu vai citādi – letālu devu, tomēr nodrošinot imūnsistēmas atjaunošanos. Paredzams, ka nelabvēlīgā ietekme būtu viegla vai mērena un nebūtu ilgstoša (ne vairāk kā piecas dienas);
- f) ģenētiski pārveidotu dzīvnieku audzēšana, kā rezultātā, paredzams, rodas fenotips ar mērenām sekām;
- g) ģenētiski pārveidotu dzīvnieku radīšana, izmantojot ķirurģiskas procedūras;
- h) ievietošana metabolisma būros, paredzot mērenus kustību ierobežojumus ilgstošā periodā (līdz piecām dienām);

▼B

- i) pētījumi ar izmainīta sastāva barību, kas neatbilst visām dzīvnieku ēdināšanas vajadzībām un, paredzams, izraisa mērenas klīniskās novirzes pētījuma norises laikā;
- j) pieaugušām žurkām – ēdināšanas pārtraukšana uz 48 stundām;
- k) bēgšanas vai izvairīšanās reakciju izraisīšana apstākļos, kādos dzīvnieks nespēj izbēgt vai izvairīties no stimula, kā rezultātā, paredzams, rodas mērens diskomforts.

3. Smaga:

- a) toksicitātes testi, kur nāve ir mērķa parametrs vai paredzams, ka būs bojāejas gadījumi, un tiek izraisīti smagi patofizioloģiski stāvokļi. Piemēram, vienreizējās devas toksicitātes pārbaude (skatīt ESAO testēšanas pamatnostādnes);
- b) ierīces testēšana, kas defekta gadījumā var dzīvniekam izraisīt smagas sāpes, diskomfortu vai būt par tā nāves iemeslu (piemēram, sirdsdarbības veicināšanas ierīces);
- c) vakcīnas iedarbības testēšana, kam raksturīgs paliekošs kaitējums dzīvnieka stāvoklim, progresējoša slimība, kuras rezultātā iestājas nāve, saistībā ar ilgstošām mērenām sāpēm, ciešanām vai diskomfortu;
- d) apstarošana vai ķīmijterapija ar letālu devu bez imūnsistēmas atjaunošanās vai ar atjaunošanos, izraisot transplantāta atgrūšanas slimību;
- e) metodes audzēja vai spontāna audzēja ierosināšanai, kā rezultātā, paredzams, izraisīsies progresīva letāla slimība, saistīta ar ilgstošām mērenām sāpēm, ciešanām vai diskomfortu. Piemēram, audzēji, kas izraisa kaheksiju, invazīvi kaulu audzēji, audzēji, kuru rezultātā notiek metastāžu izplatīšanās, un audzēji, kas var radīt čūlošanu;
- f) ķirurģiska iejaukšanās un citas manipulācijas ar dzīvniekiem, izmantojot vispārējo anestēziju, kuru rezultātā, paredzams, dzīvniekiem tiek radītas smagas vai mērenas un nepārejošas pēcoperācijas sāpes, ciešanas vai diskomforts vai smags un nepārejošs kaitējums to vispārējam stāvoklim. Nestabilu lūzumu rādīšana, torakotomija, neveicot pietiekamu atsāpināšanu, vai traumas, lai izraisītu multiplu orgānu mazspēju;
- g) orgānu transplantācija, ja orgānu atgrūšana var radīt smagu diskomfortu vai kaitējumu dzīvnieka vispārējam stāvoklim (piemēram, ksenotransplantācija);
- h) vaislas dzīvnieki ar ģenētiskām izmaiņām, kuriem, paredzams, tiek nodarīts smags un nepārejošs kaitējums vispārējam stāvoklim, piemēram, Hantingtona slimība, muskuļu distrofija, hroniska atkārtota neirīta formas;
- i) ievietošana metabolisma būros, kas paredz smagus kustību ierobežojumus ilgstošā periodā;
- j) elektrošoks, no kā nav iespējams izvairīties (piemēram, lai panāktu iemācītu bezpalīdzību);
- k) sociālo sugu, piemēram, suņu un primātu, kas nav cilvēkveidīgie primāti, ilgstoša pilnīga izolācija;
- l) imobilizācijas stress, lai izraisītu kuņģa čūlu vai sirds mazspēju žurkām;
- m) piespiedu peldināšanas vai fizisko vingrinājumu testi, kuru mērķa parametrs ir spēku izsīkums.